

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskernes Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FOLKE BERNADOTTE

SIDSTE AKT

*Mine humanitære Forhandlinger i Tyskland
Foraaret 1945 og deres politiske Følger*

GYLDENDAL

FOLKE BERNADOTTE

Sidste Akt

*Mine humanitære Forhandlinger
i Tyskland Foraaret 1945 og
deres politiske Følger*

GYLDENDAL

FOLKE BERNADOTTE

SIDSTE AKT

MINE HUMANITÆRE
FORHANDLINGER I TYSKLAND FORAARET 1945
OG DERES POLITISKE FØLGER

PAA DANSK VED
SVEN HENNINGSEN

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

1945

OVERSAT FRA SVENSK EFTER „SLUTET“

—
TREDIE OPLAG

HERMED IALT TRYKT I 30.000 EKSEMPLARER

—
PRINTED IN DENMARK
GYLDENDALS FORLAGSTRYKKERI
KØBENHAVN

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	7
Paris, November 1944	9
Stockholm, Nytaar 1944—45	15
Berlin, Februar 1945	19
Hohen-Lüchen, Februar 1945	32
Stockholm — Berlin — Friedrichsruh — Stockholm, Marts 1945	46
Neuengamme — Hohen-Lüchen, 28. Marts—9. April .	56
Friedrichsruh — Berlin — Hohen-Lüchen — Flens- borg — Lübeck, 19.—24. April	67
Stockholm — Odense — Aabenraa — København — Stockholm, 24. April—7. Maj	79
Epilog	88
Schellenbergs Redegørelse	92

FORORD

Det er med stor Tøven, at jeg paa manges Opfordring har udarbejdet en Skildring af mine Oplevelser under min Virksomhed i det svenske Røde Kors' Tjeneste i Tyskland i den anden Verdenskrigs sidste Maaneder. Jeg har overvundet min Tøven i det Haab, at det, som jeg fortæller, vil kunne kaste Lys over de dramatiske Begivenheder i Forbindelse med det tredie Riges Fald.

Fremstillingen er baseret paa mine Optegnelser og Rapporter under mine Rejser i Tyskland fra Midten af Februar til Slutningen af April i Aar.

Stockholm i Juni 1945.

Forfatteren

PARIS

November 1944

Flyvemaskinen startede fra Bromma en Dag i Slutningen af Oktober 1944. Kursen var vestlig — jeg skulde til Paris via London for med Repræsentanter for Vestmagterne at diskutere den Indsats i Efterkrigshjælpen og Genopbygningsarbejdet, som Sverige skulde kunne gøre. Paris var atter en fri By og Frankrig et frit Land — man kunde allerede paa dette Tidspunkt med Sikkerhed regne ud, at Nazismens Tusindaars-Rige vilde indskrænke sig til at omspænde et Tidsrum paa lidt over et Decennium.

Jeg mindes fremfor alt med Glæde to Episoder fra mit Pariserbesøg i Slutningen af Efteraaret 1944. Den ene var et Møde med General Eisenhower, den anden en Frokost, i hvilken bl. a. den svenske Generalkonsul i Paris Raoul Nordling deltog. En smuk Formiddag, nærmere bestemt den 2. November, landede jeg med en Flyvemaskine paa en militær Flyveplads i Nærheden af Versailles, hvor den allierede Krigsledelse havde oprettet sit Hovedkvarter. Jeg blev ført ind i den Øverstkommanderendes Arbejdsværelse og trykkede en undersætsig, kraftigt bygget Mand i 50 Aars Alderen i Haanden. Han bød mig Velkommen med spontan Elskværdighed. Den umiddelbare Foranledning til mit Besøg hos ham var, at jeg havde ledet det Arbejde, der stod i Forbindelse med Interneringen af amerikanske Flyvere i Sve-

rige. Tidligere paa Efteraaret havde den amerikanske Flyvergeneral Curtis været paa Besøg hos os for at inspicere de amerikanske Lejre, og han havde foreslaaet, at jeg ved første belejlige Tilfælde skulde opsøge Eisenhower.

Den Øverstkommanderende gjorde et meget stærkt Indtryk paa mig. Jeg følte, at jeg i ham mødte en Mand af virkeligt stort Format, en lige saa kraftig som varmhjertet og generøs Personlighed. Han virkede udhvilet og rolig, absolut sikker paa at kunne naa sit Maal og løse den gigantiske Opgave, der var blevet ham paalagt. Her stod aabenbart en Mand, der vidste, hvad han vilde, og som ogsaa havde Evne til at gennemføre, hvad han vilde. Det, som man imidlertid maaske frem for alt fæstner sig ved hos ham, er hans Sans for Humor — den dukkede frem i det meste af, hvad han sagde og gav hele hans Personlighed et meget menneskeligt Præg. Det menneskelige, det humane, er efter alt at dømme noget særdeles karakteristisk ved ham. Han gav ikke Udtryk for Had mod dem, som under den anden Verdenskrig havde været hans Modstandere — i hvert Tilfælde ikke mod den fjendtlige Lejrs militære Ledelse — og overfor sine Underordnede har han efter samstemmende Vidnesbyrd vist sig at være fuldstændig fri for al stivbenet Bureaukratisme. Denne sidste Egenskab forklarer maaske mere end noget andet, saavidt jeg forstaar, hans største Egenskab: hans fremragende Evne til at faa Samarbejde i Gang mellem Medlemmerne af de Vestallieredes Ledelser, Evnen til under ofte meget vanskelige Forhold at kunne samarbejde de forskellige Ønsker, der kom til Udtryk fra engelsk-amerikansk Side.

Eisenhower begyndte Samtalen med at takke mig for, hvad jeg havde kunnet gøre for de amerikanske Flyvere i Sverige og gik derefter over til at diskutere Situationen i Almindelighed. Jeg fæstnede mig ved, at han syntes at være meget velvilligt indstillet mod den svenske Politik. Han

understregede i hvert Tilfælde ved denne Lejlighed, at vor Neutralitetspolitik efter hans bestemte Opfattelse havde fulgt den rette Linie ikke blot fra et svensk, men ogsaa fra et allieret Synspunkt — et Synspunkt, som jeg iøvrigt mødte under flere end en af mine Samtaler med Repræsentanter for den engelske og amerikanske Krigsledelse. Derefter diskuterede Eisenhower indgaaende med mig, i hvilke Lande og paa hvilken Maade en svensk Efterkrigshjælp kunde gøre en Indsats.

Jeg meddelte ham, at jeg havde haft et forberedende Møde med Repræsentanten for UNRRA, samt at de svenske Myndigheder og det svenske Røde Kors gerne vilde høre den militære Sagkundskabs Synspunkter paa Efterkrigsproblemerne. Jeg fortalte ham ogsaa, at man fra en vis Side indenfor UNRRA havde fremført, at der maaske ikke kunde blive Tale om neutrale Indsatser i Efterkrigsarbejdet. Eisenhower reagerede kraftigt mod dette og fremhævede, at der vilde blive Brug for al den Hjælp, som blev tilbudt. Han fandt det personlig fuldt ud naturligt, at et neutralt Land gerne vilde være med til Hjelpeaktionerne efter Krigen. Det var hans Ønske, sagde Eisenhower, at saa snart et okkuperet Land var blevet befriet, skulde dette Land selv overtage sin Administration og derefter behandles som en suveræn Stat, med hvilken ogsaa neutrale Organisationer kunde søge Kontakt og planere Efterkrigsarbejdet.

Hvad angaar Tyskland, fremhævede Eisenhower, at det allierede Hovedkvarter kun skulde samarbejde med en Organisation indenfor de forskellige Okkupationsomraader. Da jeg spurgte ham om hans Opfattelse af Situationen i Polen i disse Henseender, svarede han, at det kun kunde være praktisk, at f. Eks. det svenske Røde Kors søgte Kontakt med de polske Myndigheder for at høre deres Ønsker. Han understregede imidlertid dels, at de russiske Myndigheder sikkert vilde have et Ord med at sige i den Sag, og dels,

at han selv ikke var inde i Detaillerne i Planerne paa dette Arbejdsomraade.

En Sag slog mig meget stærkt: Stemningen i Eisenhovers Hovedkvarter. Den var kammeratlig og behagelig, og Humoren blomstrede. Da jeg blev vist omkring, fik jeg Øje paa en Buste af Göring, der stod i en Niche, og som Tyskerne ved deres øjensynligt meget hovedkulds Opbrud ikke havde haft Tid til at tage med sig. Den stod der altsaa stadig — men med Ansigtet vendt ind mod Væggen. „He is a bad boy,“ sagde min Cicerone leende, han bør staa i Skammekrogen, han bør skamme sig. Blandt dem, som jeg havde Lejlighed til at snakke mere indgaaende med, var General Spaats, Chefen for det allierede strategiske Flyvevaaben. En af hans Udtalelser har fæstnet sig i min Erindring. „Naar jeg engang imellem ligger om Natten og tænker paa, hvilken kolossal Ødelæggelse mine Flyvemaskiner laver i Tyskland og blandt den tyske Civilbefolkning, maa jeg minde mig selv om, hvorledes Tyskerne har behandlet den franske Civilbefolkning, og da føles det mindre svært at uddele disse dræbende Slag mod uskyldige Mennesker i Tyskland.“ General Spaats tilføjede, at han hverken i den engelske eller den amerikanske Hær nogensinde havde bemærket noget Had til Modstanderne.

Da jeg gik igennem et af Værelserne, saa jeg et Kort, paa hvilket den planerede Deling af Tyskland, saaledes som Planerne forelaa paa dette Tidspunkt, var markeret. Jeg kunde udskille tre forskellige Omraader. En Linie, som gik fra Lübeck og fulgte Elben mod Øst, markerede den vestlige Grænse for det kommende russiske Okkupationsterritorium, den nordvestlige Del af Tyskland var det Hensigten at stille under britisk Overhøjhed og den sydvestlige under amerikansk Administration. Jeg mente imidlertid, at jeg ikke burde gaa ind paa disse Spørgsmaal eller stille Spørgsmaal i Forbindelse med dem — naar alt kom til alt var jeg

jo ikke kommet til Paris i en politisk Sendelse, men for at diskutere en eventuel humanitær Hjælp fra Sverige.

Den følgende Dag — den 3. November — foregik den ovenfor nævnte Frokost. Det var Sveriges Chargé d'Affaires Belfrage, som var Vært paa Hotel Bristol — de andre, der var nærværende, var mig selv samt de to Herrer, der ledsagede mig paa min Rejse, Dr. Ulf Nordwall, det svenske Røde Kors' medicinske Raadgiver i Efterkrigsproblemer og Assessor Erik Leijonhufvud, Sekretær i den svenske Statskommission for international Hjælpevirksomhed. Og saa var der Generalkonsul Nordling. Jeg maa indrømme, at han fascinerede mig. Den Begejstring, han lagde for Dagen, var lige saa uimodstaaelig, som den var inspirerende. Jeg kendte naturligvis gennem Aviserne til den storslaaede Indsats, han havde gjort under Paris' Befrielseskamp. Jeg vidste, at han havde spillet en meget vigtig Rolle som Formidler mellem paa den ene Side de Allierede og de franske Patrioter og paa den anden Side de tyske Okkupationsmyndigheder. Raoul Nordling er gammel Pariser Svensker, fuld af en levende Kærlighed til alt Fransk og et lige saa levende Ønske om at hjælpe alle de utallige Franskmænd, som aktivt var gaaet med i Kampen for deres Lands Frihed. Denne Stræben har undertiden medført, at han er blevet misforstaaet. Det er dog ganske naturligt, at han for at kunne naa de betydelige Resultater, han tilsidst kunde notere, var tvunget til at søge Kontakt saavel med den patriotiske Front som med de tyske Erobrere. Dette har gjort, at han er blevet gjort til Genstand for Mistanke — der findes Personer i Frankrig som synes at mene, at han i Virkeligheden er gaaet Tyskernes Ærinde. Det er hævet over enhver Tvivl, at alle saadanne Mistanker er helt ubegrundede.

Nu sad han dér ved vort Frokostbord og fortalte paa sin uhemmede impulsive Maade om, hvad han havde været med til i de Dage, da Slutkampen om Paris foregik. Men

det var vist ikke disse Skildringer, der fascinerede mig mest. Det, der fængslede mig i endnu højere Grad, var hans Beretning om, hvorledes det lykkedes ham at forhindre, at et stort Antal franske Kvinder og Mænd blev deporteret til Tyskland, ligesom han havde kunnet gennemføre, at en Del Franskmænd, der var havnet i tyske Fængsler i Frankrig, blev frigivet i Forbindelse med Paris' Kapitulation. Han havde naturligvis ikke kunnet anvende de sædvanlige Metoder og gaa lige ud ad Landevejen for at naa dette. Raoul Nordling er en fuldstændig ubureaukratisk og ganske frygtesløs Natur, en Mand, der uden forsigtigt at famle efter Forskrifter og Instrukser gør, hvad han mener er nødvendigt. Han naaede ogsaa sit Maal. Og da han sad dér og fortalte, blev jeg smittet af hans Begejstring. Jeg spurgte mig selv, om det ikke skulde være muligt for mig at udrette noget lignende for dem, der vansmægtede i de tyske Koncentrationslejre. Der blev saaet et Frø i mig, og af dette Frø udviklede sig den svenske Røde Kors Ekspedition til Tyskland i Foraaret 1945.

STOCKHOLM

Nytaaer 1944—45

Tilbagefejren begyndte. Mens jeg sad i Flyvemaskinen, kredsed mine Tanker omkring det Spørgsmaal, som Raoul Nordlings Skildringer havde givet Anledning til, og som var et af de mange stærke Indtryk, jeg havde faaet under denne Rejse til Frankrig og England. Vilde det blive muligt for Sverige at gøre en Indsats i Tyskland, at gøre et Fremstød for at mildne i det mindste nogle af de uhyggelige Lidelser, som det tyske Koncentrationslejrssystem havde været Ophav til, at redde i det mindste nogle af de Menneskeliv, der truedes af snarlig Undergang under forfærdelige Forhold? Jeg nærrede ikke nogen højere Grad af Optimisme. Jeg vidste kun alt for vel, hvorledes Landet laa. Under Hele den anden Verdenskrig havde de tyske Myndigheder bestemt afvist alle Forslag saavel fra det internationale Røde Kors som fra nationale Røde Kors Organisationer — ogsaa i neutrale Lande — om at faa Tilladelse til at arbejde i Koncentrationslejre. Man nægtede haardnakket fra tysk Side at lade en fremmed Person faa Indblik i det Helvede, som vi frygtede, at disse Lejre rummede. Vi kunde ikke paa-beraabe os nogen international Overenskomst — da Genève Konventionen blev skrevet i 1929, var ingen endnu kommet paa den Idé at spærre civile politiske Fanger inde i Lejre. Det var forbeholdt det tyske nazistiske Regime at lancere og gennemføre denne Tanke. Koncentrationslejrenes Mure var

bygget effektivt. Ingen, der var blevet anbragt bag dem, kunde paa egen Haand komme over dem. Men det var heller ikke lykkedes nogen udenforstaaende at komme indenfor disse Mure. Dette uhyggelige System skulde arbejde uden fremmed Indtrængen eller Eftersyn, uden at dets Hemmeligheder blev aabenbaret i hele deres Omfang. En Sag stod aldeles klar for mig, nemlig at det under ingen Omstændigheder vilde betale sig at begynde Forhandlinger med lavere Myndigheder i Tyskland. Vilde man naa et Resultat, maatte man gaa direkte til de højeste Instanser.

Jeg vidste ogsaa præcis, at skulle der gøres noget, maatte det ske ufortøvet. I nogen Tid var der gaaet Rygter — Rygter, der var god Grund til at fæste Lid til — om at de tyske Myndigheder i Tilfælde af et tysk Sammenbrud havde til Hensigt at likvidere Koncentrationslejrenes Fanger for derigennem at fjerne de fornemste Vidner paa, hvad der var foregaaet dér.

Det var med saadanne Tanker, at jeg i December vendte tilbage til Stockholm, og ligesom i Paris var det Mødet med *en* bestemt Person, der blev af afgørende Betydning for disse Tankers videre Udvikling. Denne Gang var det en Nordmand, der paa afgørende Maade greb ind i Diskussionen. Minister Ditleff, en Mand i 60'erne, norsk Fagdiplomat, der havde beklædt vigtige Poster i sit Lands Udenrigstjeneste, og som paa dette Tidspunkt var knyttet til Legationen i Stockholm, udkastede under en Samtale med mig den Tanke, at man først og fremmest burde indstille sig paa at udvirke en Tilladelse for de norske Civilfanger i de tyske Lejre til at blive overført til Sverige. Jeg blev straks fængslet af denne Tanke. Det var jo noget i Stil med, hvad Generalkonsul Nordling havde gjort, omend i endnu større Skala. Da Minister Ditleff og jeg fordybede os i disse Spørgsmaal, kom vi snart til det Resultat, at hvis der skulde opnaas og udrettes noget positivt, var det nødvendigt at søge Kontakt

Grev Folke Bernadotte med Hustru og Søn ved Hjemkomsten fra en af sine Rejser til Tyskland.

S.S. Reichsführer Heinrich Himmler.

med S.S. Chefen, Rigsminister Heinrich Himmler. Det var ham, som til syvende og sidst sad inde med Magten til at afgøre Spørgsmaal af denne Art. Han havde ogsaa i tidligere Udtalelser vist en vis Forkærlighed for de nordiske Lande og Folk. Der var en svag Mulighed for, at han vilde give sin Sanktion til Gennemførelse af et Forslag som det, vi nu udarbejdede.

Det næste Skridt blev at konferere med det svenske Røde Kors' Formand og Bestyrelse samt med den svenske Regering. Jeg vidste, at Regeringen i lang Tid havde været interesseret i at gøre noget til Fordel for de skandinaviske Fanger i Tyskland. Der var blevet foretaget mange Henvendelser gennem vor Legation i Berlin for at faa visse Fanger frigivet. Den svenske Minister Arvid Richert havde været utrættelig i sine Anstrengelser, og de havde ingenlunde været resultatløse. Det var som bekendt f. Eks. blevet udvirket, at et vist Antal af de i Tyskland internerede norske Studenter havde faaet Lov til at vende tilbage til Norge. Jeg kunde saaledes henvise til disse Anstrengelser, da jeg nu fremlagde det Forslag for Regeringen, som Minister Ditleff og jeg havde udarbejdet. Under de Forhandlinger, der foregik i Slutningen af Januar og Begyndelsen af Februar 1945, blev vi enige om, at det var betydeligt vanskeligere for en Legationschef end for en Privatperson at komme i Kontakt med de Myndigheder, der havde den afgørende Beslutningsret i Sager angaaende Koncentrationslejrene. En Minister maa altid gaa gennem Udenrigsministeriet og udsatte sig bestandig for den Risiko, at hans Henvendelser blev hængende i dette Ministerium og aldrig kom frem til Himmler, der havde den endelige Afgørelse i Spørgsmaal vedrørende Koncentrationslejrene. Efter at jeg havde faaet det Tillidshverv fra den svenske Udenrigsledelse at gøre et Forsøg, blev vi ogsaa enige om en Plan.

Paa Minister Richerts Opfordring havde Røde Kors i Be-

gyndelsen af Februar — altsaa netop i de Dage, da mine Forhandlinger foregik — sendt en Ekspedition til Berlin, der skulde staa til Legationens Raadighed. Dens Opgave skulde være at finde og hjemtransportere de mange svenskfødte Kvinder, der havde giftet sig i Tyskland, og som nu stod uden Hjem og uden nærmere Slægtninge. Denne Ekspedition gav mig en meget naturlig Anledning til at rejse til Berlin. Da jeg den 16. Februar gik om Bord i Flyvemaskinen i Bromma for at flyve til Tempelhof var det officielt, fordi jeg skulde inspicere den lille Røde-Korskolonne og undersøge, om den behøvede Forstærkning for at kunne udføre sin Opgave. Det virkelige Formaal med min Rejse var imidlertid at gøre et Forsøg paa at opnaa Kontakt med Himmler for at udvirke en Tilladelse til at overføre ikke alene de norske, men ogsaa de danske Fanger til Sverige, hvor de ifølge Forslaget skulde interneres til Krigens Afslutning. Som jeg tidligere har nævnt, havde jeg før min Afrejse fremlagt hele Problemet ikke alene for Regeringen, men ogsaa for Formanden for Røde Kors, Prins Carl. Han havde da fremhævet, at Aktionen ikke burde begrænses til Nordmændene, men at ogsaa Danskerne burde medtages. Programmet var saaledes blevet væsentligt udvidet.

BERLIN

Februar 1945

Aldrig har jeg indledt en Rejse i større Spænding, end da Flyvemaskinen denne Februar Morgen steg op fra Bromma Flyveplads. Jeg nærrede ingen Illusioner. Mit Haab om at opnaa et 100 pCt. positivt Resultat var meget lille. Jeg var mere end klar over de uhyre Vanskeligheder, der laa foran mig. Jeg forklarede imidlertid mig selv, at hvis jeg bare kunde træffe Himmler, skulde jeg ikke behøve at gaa helt tomhændet fra Besøget. Men vilde det lykkes mig at træffe denne Mand, som efter den almindelige Opfattelse i Realiteten var den maaske mægtigste Mand i Tyskland? Han var jo paa dette Tidspunkt Øverstbefalende paa den tyske Oderfront, og da Russerne pressede meget haardt paa, var hans Tilstedeværelse dér en tvingende Nødvendighed. Opgaven blev ikke lettere deraf, at jeg forstod, at jeg ikke til dem, der skulde formidle mit Besøg, kunde give direkte Oplysninger om den virkelige Aarsag til, at jeg vilde træffe Himmler. De havde altfor let kunnet stoppe det hele, hvis de ikke syntes om mit Forslag.

Da jeg ankom til Berlin, laa den politiske Situation stort set saaledes. Jaltakonferencen var lige blevet afsluttet. Ifølge det Communiqué, som Churchill, Roosevelt og Stalin udsendte den 12. Februar, vilde de Allierede sideordne deres Stridskræfter. Der var blevet udarbejdet Planer til samti-

dige Offensiver mod Tyskland fra alle Verdenshjørner. Det var allerede lykkedes Russerne at trænge ind paa rigstysk Territorium, og mod Vest ladede de britiske og amerikanske Armeer op til deres Storoffensiv mod Rhinen. Det knagede i det tredie Riges Fuger. Ikke destomindre havde Tyskerne fortsat deres desperate Terrorpolitik i de okkuperede Omraader. Fra den 8. til den 10. Februar var der saaledes yderligere bievnet myrdet 34 Patrioter i Norge. Udviklingen gik i Iltempo frem mod den sidste store Krise, under hvilken alt var muligt, og alt kunde ske.

Det Berlin, jeg mødte denne Gang, levede i Krigstræthedens Tegn. De Mennesker, man saa paa Gaderne, virkede ganske vist temmelig velnærede. Der syntes paa dette Tidspunkt endnu ikke at være indtraadt egentlig Mangel paa Levnedsmidler. Man saa naturligvis lange Køer foran Levnedsmiddelbutikkerne, men det virkede, som om Folk til sidst fik, hvad de skulde have, paa deres Kort. Men disse Mennesker, hvis eneste Ønske var, at Krigen skulde slutte saa hurtigt som muligt, virkede trætte. Barrikadebyggeriet paa Berlins Gader var allerede begyndt. Man mærkede ikke nogen Panikstemning, men heller ingen Begejstring. Det tredie Riges Undersaatter arbejdede med den mekaniske Pligttroskab, som nu engang udmærker Tyskerne. Det var ikke alene Mænd, der tilhørte Volkssturm, som var beskæftiget med at bygge Barrikader, men ogsaa Kvinder — alle havde jo Tjenestepligt. Naturligvis saa man ogsaa udenlandske Arbejdere fra Koncentrationslejrene deltage i disse Arbejder. Saa man lidt nærmere paa Barrikaderne, virkede de temmelig illusoriske. Man tog, hvad der fandtes, Busser, Sporvogne og Biler, og fyldte dem med Teglsten. Det særlige Berlinerhumør fornægtede end ikke sig selv i disse Dage. Det havde sat en Historie i Omløb, der lød saaledes: Naar Russerne kommer til Berlin, vil det tage dem en Time og to Minutter at erobre hver Barrikade. Den

første Time vil de bare staa og grine af Barrikaden. De resterende to Minutter gaar til at erobre den.

Her stod altsaa Berlinerne i deres Levnedsmiddelkøer eller arbejdede paa Barrikaderne og ventede paa, at Fjenden skulde komme til Byen. Og rundt omkring dem bredte Ødelæggelsens Vederstyggelighed sig. Naar man gik gennem Gaderne i de centrale Dele, fik man det Indtryk, at af hver 5 Huse var de 4 blevet ødelagt af de Allieredes med uhørt Kraft gennemførte Bombeangreb. Til Trods for dette fortsatte Folk at leve i Kældrene — mange var dog naturligvis blevet evakueret — og Livet gik om ikke præcis som sædvanligt saa dog nogenlunde normalt. U-Bahn fungerede, bortset fra visse Afbrydelser efter Flyverangreb, og det samme gjaldt Gas, Elektricitet og Telefon.

Hvad mente disse Mennesker om Situationen i Almindelighed, hvilke Tanker skjulte sig bag deres temmelig apatiske Ansigtsudtryk? Det er ikke helt let at sige. Det er aabenbart, at deres Tro paa Nazismen havde faaet et meget alvorligt Knæk. Lige saa aabenbart er det, at de nu — til Trods for alle Dr. Göbbels Propagandataler — definitivt var blevet klar over, at Tyskland havde tabt Krigen. Det ejendommelige, men ogsaa meget karakteristiske er imidlertid, at man i hvert Fald indenfor visse Kredse ikke forstod eller ikke vilde forstaa, at det fremfor alle andre var Hitler, der bar Ansvar for al Elendigheden. Med den Sentimentalitet, der nu engang paa en saa fremtrædende Maade karakteriserer Tyskerne, holdt store Dele af Folket i disse det tredje Riges sidste Maaneder og Uger stadigvæk fast ved deres Führer. Man havde svoret ham Troskabsed. Derfor maatte man ogsaa staa ham bi. De fantastiske Drømme, som Adolf Hitler havde drømt, var i andre Folks Øjne kommet til at staa som Mareridt. For det tyske Folk havde de staaet som Ønskedrømme. Den jævne Mand kunde ikke faa sig selv til at slippe Troen paa ham, i hvem de havde set deres

Frelser. De kunde heller ikke faa sig til at opgive Forestillingen om det berettigede i Hitlers Program.

Chefen for det tyske Sikkerhedspoliti, Obergruppenführer Kaltenbrunner, gjorde en høflig Bevægelse mod de Chesterfieldcigaretter, der laa paa Bordet. Han skubbede ogsaa til den Flaske Dubonnet, som han havde ladet tage frem (sikkert fra stjaalne Lagre i Frankrig), samtidig med at han kastede kolde, forskende Blikke paa mig. Det var den 17. Februar — Dagen efter min Ankomst til Berlin, da denne af den svenske Legation formidlede Sammenkomst foregik i Kaltenbrunners luksuriøse Villa i Wannsee. Min Opgave var at gøre et Forsøg paa at overbevise min Vært, Himmlers nærmeste Mand indenfor Gestapo, om det hensigtsmæssige i, at jeg traf Rigsministeren.

Obergruppenführer Kaltenbrunner, en Mand i 40-Aars Alderen, kunde pege paa en lang og meget fornem Meritliste. Hans Virksomhed var kendetegnet af Flid og Effektivitet. Han var hurtigt avanceret til Gestapochef i Wien, og da Reinhard Heydrich, en af de bedst kvalificerede Kræfter, som Gestapo nogensinde havde haft til Disposition, blev myrdet 1942 som tilforordnet Rigsprotektor i Böhmen og Mähren, efter at han selv havde myrdet et ikke nærmere kendt Antal tjekkiske Patrioter, var det ganske naturligt, at Kaltenbrunner blev udset til hans Efterfølger som Chef for det tyske Sikkerhedspoliti. Han havde ikke alene de indre Kvalifikationer — han havde ogsaa sit Ydre med sig. Han saa nemlig ud, som en højtstaaende Gestapømand bør se ud. Obergruppenführer Kaltenbrunner var aabenbart ikke en Mand, der kunde nære nævneværdig Forstaaelse for humanitære Aktioner i de tyske Koncentrationslejre.

Obergruppenführer Kaltenbrunner var under vor Sammenkomst høflig, kølig og nysgerrig. Han vilde vide, hvorfor jeg var saa ivrig efter at træffe Himmler. Mens han

smagte paa den Dubonnet, der passede saa godt til det elegante Milieu i hans Wannsee Villa og var saa betegnende for det Liv, en Chef for det tyske Sikkerhedspoliti førte i Maanederne før Sammenbruddet, forklarede han mig, hvor overordentlig vanskeligt det var at ordne et saadant Møde. Han foreslog, at jeg i Stedet for skulde fremlægge min Sag for ham, hvorefter han vilde sørge for, den kom videre til hans Chef.

Dette var et Forslag, som jeg naturligvis ikke kunde acceptere. Jeg maatte nu forsøge at interessere ham tilstrækkeligt for at faa ham til at arrangere et Møde med Himmler, uden at jeg fortalte noget væsentligt om mit egentlige Ærinde. Efter de Optegnelser, jeg foretog, udspandt sig omtrent følgende Samtale.

B: Forholdet mellem Sverige og Tyskland er, som De ved, overordentlig daarligt. Stemningen i Sverige er i højeste Grad antitysk. Det er først og fremmest de tyske Grusomheder i Norge og Danmark, der har fremkaldt denne Stemning, f. Eks. Ødelæggelsen af Nordnorge og fremfor alt at man har taget Gidsler. Der findes mange Eksempler paa denne Taktik, som absolut strider mod alle internationale Overenskomster. Rigsminister Himmler har en saadan Stilling, at han skulde kunne tage Forholdsregler, der var egnet til at forbedre Stemningen i Sverige mod Tyskland. Saavidt jeg forstaar, er det først og fremmest af Interesse for Tyskland.

K: Har De et officielt Hverv fra Deres Regering?

B: Det har jeg ikke, men jeg kan sige saa meget, at ikke alene den svenske Regering, men hele det svenske Folk deler den Ånskuelse, som jeg her har skitseret.

K: Jeg ved, at Forholdet mellem vore to Lande er højst utilfredsstillende, og jeg beklager det. Men jeg ved ogsaa, at Rigsminister Himmler er specielt interesseret i at skabe et godt Forhold mellem Tyskland og Sverige. Paa den an-

den Side — Gidselsystemet har vist sig at være en nødvendig Forholdsregel for at faa Bugt med Sabotagevirksomheden. Russerne har forøvrigt taget lignende Forholdsregler, uden at den svenske Opinion har reageret.

B: Det burde være af stor Betydning for Tyskland ikke at have Sverige til Fjende, hvad enten det vinder eller taber Krigen.

Her blandede for første Gang en tredie ved Sammenkomsten nærværende Person Brigadeführer Schellenberg sig i Samtalen. Han udtalte: „Det vilde være en stor Ulykke for Tyskland, hvis Sverige blev draget ind i Krigen mod os.“

Da Brigadeführer Schellenberg kom til at spille en betydningsfuld Rolle i min fortsatte Virksomhed i Tyskland i disse Krigens sidste Maaneder, er en Præsentation af ham paa sin Plads.

Walther Schellenberg, en Mand i 35-Aars Alderen, gav mig Indtryk af at være Kaltenbrunners kontrære Modsætning. Han var af Uddannelse Jurist og blev 1940 Chef for det tyske Efterretningsvæsens politiske Afdeling og 1944 Chef for hele denne Organisation. Som saadan spillede han en meget betydningsfuld Rolle, ikke mindst derfor, at han, saavidt jeg har kunnet konstatere, energisk og maalbevidst arbejdede for en Forandring og Omlægning af den tyske Politik specielt Udenrigspolitikken. Han forsøgte ogsaa at modarbejde den Bestialitet, som Gestapo gav Prøver paa. Under mine indgaaende Samtaler med ham fortalte han mig, at Kaltenbrunner hadede ham, og at denne til og med — omend uden Fremgang — havde forsøgt at overbevise Himmler om, at han stod i Secret Services Tjeneste. Jeg vil gerne indrømme, at jeg fra Begyndelsen fik en vis Tiltro til ham, og at jeg i hvert Tilfælde altid vil være ham taknemlig for den positive Hjælp, han ydede mig i Forbindelse med Røde Kors Arbejdet i Tyskland.

Forhandlingerne fortsatte. Kaltenbrunner fortsatte sine Forsøg paa at føle mig paa Pulsen om, hvad jeg havde til Hensigt at foreslaa Himmler og spurgte mig, om jeg havde konkrete Forslag at komme med. Dette benægtede jeg for at undgaa en mere indgaaende Diskussion mellem Kaltenbrunner og mig selv — hvis han ikke billigede, hvad jeg havde paa Hjerte, vilde han naturligvis gøre alt for at forhindre et Møde mellem mig og Himmler. Jeg forelagde ham derfor ikke Hovedspørgsmaalet, men sagde blot, at jeg havde to Ønsker, nemlig at faa Visum til alle med Tyskere gifte svenskfødte Kvinder med Børn, især til dem, der var blevet udbombet eller hvis Mænd var faldet eller var savnet, samt Tilladelse for det svenske Røde Kors til at arbejde i Interneringslejrene i Tyskland. Mærkværdigvis stillede Kaltenbrunner sig ganske forstaaende overfor disse Ønsker, hvorpaa jeg spurgte ham, om han nu ikke forstod, hvor vigtigt det var, at jeg traf Himmler. — Ikke engang en positiv Løsning af de Spørgsmaal, jeg lige havde berørt, vilde være tilstrækkeligt til at forandre det svenske Folks Indstilling til den tyske Ledelse. Kaltenbrunner erklærede med bestemt Stemme, at han indsaa dette. Da jeg tog Afsked med ham, mente jeg at have Grund til at nære virkeligt Haab om at faa Himmler i Tale.

Rigsudenrigsminister Joachim von Ribbentrop modtog mig i et Auswärtiges Amt, der var delvis ødelagt af Bomber. Hans Arbejdsværelse var imidlertid stadig intakt, og han selv forekom mig at være i udmærket Vigueur og meget opfyldt af sin egen Værdighed og Fortræffelighed. Han bad mig slaa mig ned ved den tændte Kamin og begyndte straks at tale. Jeg satte mit Stopur i Gang.

Forspillet til denne Audiens var følgende. Allerede nogle Timer efter min Ankomst til Berlin blev det meddelt mig, at den tyske Udenrigsledelse var yderst interesseret i at faa

nærmere Oplysninger om Hensigten med mit Ophold i Berlin og frem for alt Anledningen til, at jeg vilde træffe Himmler — det var allerede da ingen Hemmelighed, at Forholdet mellem Hr. von Ribbentrop og Gestapochefen ikke var det allerhjørteligste. Da jeg om Aftenen spiste Middag paa den svenske Legation i dens provisoriske Lokaler ved Rauchstrasse, lige i Nærheden af Legationsbygningen, der var blevet fuldstændig ødelagt ved et Bombeangreb, kom der en Meddelelse fra Ribbentrop om, at han ønskede at træffe mig den følgende Dag. Paa den Maade gik det til, at jeg fra Obergruppenführer Kaltenbrunner bilede direkte til Auswärtiges Amt.

Jeg standsede mit Stopur. Det viste, at Ribbentrop havde talt i 1 Time og 7 Minutter uden Ophør, og uden at jeg under hele Foredraget havde faaet Lejlighed til at ytre saa meget som et eneste Ord. Nu, da jeg gennemgaar mine Optegnelser, ser jeg, at han stort set vilde fortælle mig følgende.

Efter at han først i meget hjertelige og smigrende Vendinger havde takket mig for min Indsats ved de forskellige Krigsfangeudvekslinger og for det svenske Røde Kors' Hjælp i Holland og andre Lande, kastede han sig ud i sit Foredrag, der snart blev fremført med sentimentalt bæverende Tonefald, snart med Brøl, som, naar de var højest, kunde have gjort sig i en fyldt Krollopera. Ind imellem kommenterede han i ydmyge Vendinger sin egen Personlighed. Han begyndte med at udrede Forskellen mellem Nazisme og Bolschevisme. Efter hans Mening var det lykkedes Hitler at overbevise den tyske Arbejder om Nødvendigheden af at bevare de forskellige Samfundsklasser, som dog skulde tilpasses efter de nazistiske Tankegange. Bolschevismen havde derimod lært den russiske Arbejder, at de ledende Klasser maatte likvideres. Dette mente Ribbentrop var Grundforskellen mellem Nazisme og Bolschevisme. Han

forsøgte derefter at forklare, hvorfor det i August 1939 var en tvingende Nødvendighed for Tyskland at gaa sammen med Sovjetunionen og refererede visse Samtaler, som han havde ført med Stalin og Molotov. Bl. a. berørte han en Episode, der indtraf under Molotovs sidste Besøg i Berlin. Aarsagen til, at Ribbentrop havde indbudt den russiske Udenrigskommissær var, at man var blevet mistænksom i Tyskland, da Russerne til visse Handelsforhandlinger havde sendt ikke mindre end 950 Delegerede — det var, sagde Ribbentrop, aldeles aabenbart, at de havde indfundet sig for at spionere paa det tredie Rige. Man forstod i Berlin af andre Tegn — fortsatte Ribbentrop — at en Krig mellem Tyskland og Rusland vilde blive uundgaaelig, ja man vidste i Realiteten, at Rusland havde til Hensigt at overfalde Tyskland i Slutningen af August 1941. Afgørende for den tyske Ledelses endelige Beslutninger var imidlertid en Samtale, som Ribbentrop havde haft med Molotov under et Luftangreb paa Berlin efter en Gallamiddag, som var blevet givet til Ære for Udenrigskommissæren. De havde i flere Timer siddet i Beskyttelsesrummet, og Molotov havde da bestemt forlangt, at Tyskland skulde garantere Rusland visse Støttepunkter ved Skagerak og Kattegat, hvilket Ribbentrop bestemt havde afvist — først og fremmest paa Grund af, at han ikke ønskede, at de nordiske Lande skulde udsættes for Faren for at blive bolscheviseret.

Hele Europa, fortsatte Ribbentrop, truedes iøvrigt af Bolscheviseringen, hvis den tyske Østfront brød sammen. Han paastod, at han indtil Detailler kendte Stalins Planer: De gik, sagde han, helt enkelt ud paa at danne forskellige Sovjetrepublikker i Europa. Han nævnte ogsaa Navnene paa de Personer, som Stalin skulde have udset til Ledere i disse af Sovjetunionen afhængige Stater — forsigtigt nok sprang han imidlertid over Tyskland og de skandinaviske Lande. Han forsikrede, at hvis Tyskland tabte Krigen vilde rus-

siske Bombemaskiner være over Stockholm inden 6 Maaneder, og at den svenske Kongefamilies Medlemmer inklusive mig selv da vilde blive skudt af Bolschevikkerne. Han paastod ogsaa, at han gennem Samtaler med Stalin vidste, at denne havde til Hensigt at underlægge sig hele Europa, Indien og Kina, og han mente, at hver Bombe, som Churchill og Roosevelt lod falde over Tyskland, var en Pind i det britiske Imperiums og De forenede Staters Ligkister. Endvidere meddelte han mig, at han netop nu gjorde et sidste Forsøg paa gennem særlige Kanaler at gøre klart for de angelsachsiske Landes Regeringer, hvad der ventede Europa i Tilfælde af et tysk Sammenbrud. Det var hans Hensigt at opfordre Churchill og Roosevelt til at standse Offensiven paa Vestfronten og indstille Bombningen af tyske Byer, men han tilføjede, at han havde meget lidt Haab om, at Forsøget vilde lykkes.

Derefter foretog Ribbentrop en pludselig Kovending af paafaldende ulogisk Karakter. Af det han forud havde sagt, drog han den Konklusion, at det fra et tysk Standpunkt vilde være mere ønskeligt, at Rusland okkuperede Kontinentet, end at Vestmagterne gjorde det. Hvis den tyske Ledelse mærkede, fortsatte Ribbentrop, at Oderlinien ikke kunde holde, vilde den hellere kaste sig i Armene paa Rusland og flytte et Antal Divisioner over paa Vestfronten, end kapitulere overfor England og Amerika. Hvis Østfronten brød sammen, var dette netop et Tegn paa, at det var Forsynets Mening, at Europa skulde bolscheviseres. Selvom engelske Tropper okkuperede Mellem- og Vesttyskland vilde det under alle Omstændigheder blive bolscheviseret — efter temmelig kort Tid vilde de nemlig efter Stalins Ordre blive tvunget til at forlade Kontinentet og derefter blive erstattet af russiske Styrker.

Ved Samtaler, som jeg senere havde med andre ledende tyske Personer, fik jeg bekræftet, at Ribbentrop tilhørte den

Falanks indenfor den tyske Ledelse, der gik ind for en ny Forstaaelse med Rusland. Efter hans Mening vilde et stærkt Rusland og et lige saa stærkt Tyskland sammen kunne beherske Europa. Mange Tyskere i fremtrædende Stillinger udtrykte overfor mig deres Bekymring for, at denne Opfattelse skulde vinde Overhaand i Ledelsen. Under disse Samtaler fremhævede jeg altid, at selv om dette skulde blive Tilfældet, var jeg aldeles overbevist om, at Stalin ikke vilde gaa med til en saadan Koalitation, hvorved hans Forbund med England og Amerika med eet vilde blive sprængt.

Hr. von Ribbentrop fortsatte: Adolf Hitler var den eneste i hele Europa, der havde indset, at Kontinentet vilde blive bolscheviseret, hvis Tyskland brød sammen. Det var en frygtelig Tragedie, at England og Tyskland var kommet i Krig med hinanden — saa meget mere som dette meget vel havde kunnet undgaas, hvis England havde undladt at angribe Tyskland. Ribbentrop kom derefter ind paa det finske Spørgsmaal og udtrykte sin dybe Beklagelse over, at den finske Ledelse ikke havde haft klart Blik for Finlands kommende Skæbne, da den sluttede Separatfred med Sovjet. Han forudsagde, at Mannerheim i Løbet af kort Tid vilde blive ramt af den samme Skæbne, som de rumænske og bulgarske Ledere havde mødt: Han vilde med andre Ord blive skudt.

Da han var kommet til dette dramatiske Punkt i sin Tale, foretog Ribbentrop pludselig et Spring over til de Metoder, som Tyskland havde anvendt i de okkuperede Lande. Han hævdede meget bestemt, at Tyskland i Virkeligheden havde behandlet de okkuperede Lande med altfor stor Blidhed. Derefter kom han til sin Tales Klimaks. Han stillede et Spørgsmaal. Han vilde vide, hvem jeg mente, der var den største nulevende humanitære Personlighed. Og uden at give mig Lejlighed til at svare kom han selv med Svaret.

Samtidens største humanitære Skikkelse var, sagde han, Adolf Hitler. Adolf Hitler havde, sagde Rigsudenrigsministeren, altid været opfyldt af venskabelige Følelser overfor Sverige, og der fandtes, sluttede han, ikke et levende Menneske, Hitler saa op til med en saadan Ærbødighed som til Sveriges Konge.

Efter dette fik jeg endelig Lejlighed til at faa et Ord indført. Ligesom hos Kaltenbrunner fremhævede jeg overfor Ribbentrop de stærke fjendtlige Stemninger, der raadede i Sverige mod Tyskland. Ogsaa i dette Spørgsmaal udviklede Ribbentrop sine egne og originale Synspunkter. Han sagde, at man meget beklagede denne svenske Fjendtlighed, men han understregede ogsaa, at han slet ikke kunde forstaa den. I Virkeligheden havde Sverige jo haft meget stor Nytte f. Eks. af, at der stod tyske Tropper i Norge. Hvis det ikke havde været Tilfældet, vilde Englænderne sikkert have okuperet Norge, og lige saa sikkert var det, mente Ribbentrop, at man i London under saadanne Forhold ikke vilde have respekteret Sveriges Grænser paa samme Maade, som Tyskland havde gjort.

Til sidst spurgte Ribbentrop mig, om jeg havde nogle konkrete Forslag at stille for at forbedre Situationen. Jeg havde ikke den ringeste Lyst til at meddele ham det Forslag, som det var min Hensigt at forelægge Himmler og indskrænkede mig derfor til at udtrykke mit Haab om, at det svenske Røde Kors maatte faa Tilladelse til at udføre visse Arbejder i de tyske Koncentrationslejre. Ribbentrop erklærede, at han bifaldt dette — han var, sagde han, tilmed glad over, at jeg skulde træffe Himmler. Jeg foreslog da, at vi skulde mødes igen efter min Samtale med Gestapochefen, hvilket Forslag ogsaa blev accepteret.

En eller anden har — det er nu ganske længe siden — kaldt Hr. von Ribbentrop for det tyvende Aarhundredes Bismarck. Det er ogsaa ubestrideligt, at han paa sin Maade har fuldført den første Rigskanslers Værk. Han har ogsaa

i visse Henseender forfalsket det og endelig i høj Grad bidraget til dets Ødelæggelse. Det er ogsaa ubestrideligt, at han har sat sit personlige Præg paa det tredie Riges Udenrigspolitik lige siden den Dag i 1938, da han blev installeret i Chefværelset i Auswärtiges Amt. Han triumferede i München i 1938 og i Prag det følgende Aar. Han triumferede frem for alt i Moskva i 1939, da han underskrev den tysk-russiske Pagt. Hitler elskede hans Politik og den Maade, hvorpaa han gennemførte den. Og da jeg i Foraaret 1945, nogle Minutter før 12, talte med ham og andre høje Nazistkoryfæer, fik jeg det Indtryk, at Hitler stadig støttede ham og lyttede til ham. Ribbentrop havde været den, der havde faaet Verden til at forstaa, hvilken Politik det tredie Rige var i Stand til at føre. I Hitlers Øjne var Udenrigsministeren aabenbart stadigvæk en Mand, der havde gjort sig højt fortjent af sit Land.

Mens jeg nu sad her i Ribbentrops Arbejdsværelse i Auswärtiges Amt og lyttede til hans langtrukne Foredrag — det virkede nærmest paa mig, som om han havde sat en Grammofonplade, der var blevet temmelig slidt, i Gang — fik jeg ogsaa det Indtryk, at han i Virkeligheden var en temmelig indskrænket Mand med noget meget latterligt over sig. Der laa noget forbløffende i dette, at denne Mand i alle disse Aar havde været det tyske Riges Udenrigsminister. Skønt han et Par Gange bestemt forsikrede det modsatte, indsaa han sikkert, at Spillet var tabt. Han havde sin egen Løsning paa de Problemer, der taarnede sig op foran ham selv og Nazismens Tyskland. Han vilde gentage sit Kup fra Eftersommeren 1939, da han sluttede sin berømte Aftale med Rusland. Han vilde paany finde Vejen til Moskva. Det var aabenbart omkring disse Planer, hans Tanker kredsede, da jeg denne Februardag under den anden Verdenskrigs sidste Akt tog Afsked med ham og begav mig ned til den ventende Bil i Wilhelmstrasse.

HOHEN-LÜCHEN

Februar 1945

Mine Forhaabninger havde ikke været forgæves: Min Samtale med Himmler var blevet bevilget. Kl. 5 om Eftermiddagen den 19. Februar blev jeg hentet af Schellenberg og biledede med ham ud til Hohen-Lüchen, et stort Lazaret, der laa 120 km Nord for Berlin. Overlægen, Professor Gebhardt, der selv laa syg af Lungebetændelse, modtog mig i sit Sygeværelse og meddelte mig en Række Detailler om sin Institution. Den var fuldstændig overfyldt, meddelte han. Blandt de Flygtninge, der var blevet modtaget, fandtes mange Børn, og alene mellem dem var der foretaget omtrent 80 Amputationer som Følge af Skudskaar og Forfrysninger.

Det var et skræmmende Billede af Situationen, som Professor Gebhardt gav mig. Det var mod denne Baggrund, jeg mødte Heinrich Himmler, Chef for S.S., for Gestapo og for hele det tyske Politivæsen, Rigsindenrigsminister og Øverstbefalende for Hjemmearméen, den Mand, som ved sine Terrororganisationer havde kriminaliseret Politik paa en hidtil ukendt Maade, og som lige til det sidste holdt det vaklende tredie Rige sammen.

William Shirer, den amerikanske Radioreporter, der for nogle Aar siden blev verdensberømt paa sin Bog „Berlin Diary“, hvori han skildrede sine Oplevelser i Nazismens Tyskland indtil Slutningen af 1940, karakteriserede Himm-

Obergruppenführer Kaltenbrunner.

Brigadeführer Schellenberg.

ler som „en lille beskeden Herre, der ligner en uskadelig Landsbyskolelærer“. Jeg kan bevidne, at dette set udefra er en meget træffende Karakteristik af Gestapo's højeste Chef. Da han pludselig stod der foran mig, med hornindfattede Briller og i Waffen S.S.s grønne Uniform uden Dekorationer, virkede han nærmest som en temmelig ubetydelig Tjenestemand — havde man passeret ham paa Gaden, vilde man aldrig have lagt Mærke til ham. Han havde saa fine, følsomme Hænder — jeg lagde Mærke til, hvor vel manicurerede de var, til Trods for at Manicure var forbudt i S.S. — han var paafaldende og forbløffende elskværdig. Han gav Prøver paa Humor med Anstrøg af Galgenhumor, og han greb gerne til en Spøg for at lette paa Stemningen. Mindst af alt var der noget diabolisk ved hans Udseende. Jeg mærkede intet af den kolde Haardhed i hans Blik, der er blevet talt saa meget om.

Heinrich Himmler virkede under sine Samtaler med mig som en meget livfuld Person, han var sentimental — i Forholdet til sin Führer — og han kunde ogsaa give Prøver paa stor Begejstring. Det var en højst ejendommelig Oplevelse at høre denne Mand, som med Anvendelse af de skændigste Midler havde sendt Millioner af Mennesker i Døden, med Begejstring tale om den gentlemanlike Krigsføring, der var udvist af Englænderne og Tyskerne i Frankrig i Sommeren 1944, da Aktionerne nu og da blev afbrudt for at begge Parter kunde faa Lejlighed til at tage sig af deres saarede. Det var ogsaa interessant at iagttage hans Reaktion, da jeg henimod Slutningen af en af mine Samtaler med ham overrakte ham et Arbejde fra det sekstende Aarhundrede om svenske Runeindskrifter — en af de Nordmænd, som arbejdede blandt Krigsfangerne i Tyskland, havde givet mig et Vink om, at Himmler var overordentlig interesseret i nordiske Runeindskrifter. Han blev synlig rørt, han sagde tilmed, at den Venlighed, som jeg paa denne

Maade viste ham, havde grebet ham dybt, og han var taknemlig over, at jeg paa denne Maade havde villet gøre ham en Glæde under de nuværende Forhold. Var det Rædslen for den Skæbne, som han vidste ventede ham, var det Sentimentalitet, var det Interesse for en Mand, som uden Omsvøb vovede at sige sin Mening, der fik ham til at gribe ind til Fordel for Professor Seip, Oslo Universitetets Rektor og en af Norges mest lysende Frihedskæmpere? Jeg ved det ikke. Jeg ved bare, at Himmler er en af de mest komplicerede Personer, jeg nogensinde har truffet. Det, som Professor Seip og Biskop Berggrav, de to store norske Patrioter, har fortalt mig om ham, stemmer ogsaa godt med mine egne Iagttagelser og Indtryk. Seip lod han hente ud af den Koncentrationslejr, hvor han var blevet anbragt, bad ham om Undskyldning for den brutale Behandling, han dér var blevet udsat for, tilbød ham Mulighed for at fortsætte sit videnskabelige Arbejde i Tyskland og sikrede ham en Løn, der var lige saa stor som den, han tidligere havde oppebaaret ved Universitetet i Oslo. Seip har sagt til mig, at han paa en vis Maade ansaa Himmler for at være Idealist med udpræget Forkærlighed for de nordiske Lande. Og da jeg i Midten af Maj Maaned i Aar traf Biskop Berggrav i Oslo, gav denne Udtryk for en lignende Opfattelse. Han fortalte, at Himmler ved en vis Lejlighed havde opsøgt ham. Berggrav havde da spurgt ham, om han ønskede, at han skulde tale fuldkommen aabent, eller om han skulde sige, hvad Himmler vilde høre. Himmler havde da erklæret, at han var meget interesseret i at høre hans ærlige Mening. Efter den Samtale krævede Terboven, at Berggrav skulde skydes, men Himmler havde forhindret dette.

Intet kan nogen Sinde fritage Heinrich Himmler for den frygtelige Skyldsbyrde, han har samlet sig, intet kan paa mindste Maade og i nogen Henseende undskylde ham. Det er ham, der har skabt Koncentrationslejrsystemet, og selv-

om han, hvilket han paastod, ikke altid har været vidende om de rædselsvækkende Grusomheder, som dette System har givet Anledning til, er det dog ham, der bærer Ansvar for det. Paa forskellig Maade viste han, da jeg traf ham, at han meget vel vidste dette. Han viste ogsaa, at han var fuldt vidende om, hvor vanskelig den Situation var, i hvilken han befandt sig. Vanskelighederne hang dels sammen med den militære Situation, dels med hans Forhold til der Führer, Adolf Hitler.

Hver eneste Tysker vilde kæmpe som en Løve, inden han opgav Kampen, erklærede Himmler, da jeg spurgte ham, om det ikke var meningsløst at fortsætte Kampen, da det dog var utænkeligt, at Tyskland skulde kunne føre Krigen til en sejrrig Afslutning. Stillingen var alvorlig, meget alvorlig, fortsatte Himmler, men den var dog ikke haabløs. Da han overtog Kommandoen paa Oderfronten, havde en Strækning paa ca. 350 km ligget aaben for Russernes Offensiv. Han havde faaet Ordre til at stoppe dette Hul. Det var lykkedes ham at udskrive nye Tropper, og han havde ogsaa trukket Tropper til sig fra andre, mindre truede Frontafsnit. Der forelaa ikke nogen umiddelbar Risiko for, at Russerne skulde bryde igennem Oderfronten.

Det var den ydre Front, og den var vanskelig at holde. Men den indre beredte maaske Himmler endnu større Bekymringer. Jeg kunde konstatere, at han endnu paa dette Tidspunkt stod i nær Forbindelse med Hitler. Det paastod han i hvert Tilfælde selv og understregede sin urokkelige Loyalitet mod der Führer. „De mener maaske, at dette er sentimentalt eller maaske til og med latterligt, men jeg har aflagt Troskabsed til Adolf Hitler, og som Soldat og Tysker kan jeg ikke bryde denne Ed. Derfor kan jeg heller ikke tage Forholdsregler, som jeg ved gaar stik imod Førerens Hensigter og Ønsker.“

Det turde være et Faktum, at Hitler endnu paa denne

Tid var i Funktion. Den virkelige Ledelse var vel til en vis Grad gledet ham ud af Hænderne. Men det var ikke svært at konstatere, at mange af hans nærmeste Mænd stadig havde meget stor Respekt for ham og ikke vovede at gøre noget mod hans Vilje. Hitlers Indflydelse var stadig betydelig, selv om den efterhaanden var begyndt at faa et mere og mere negativt Præg: Han tog ikke længere selv Initiativet til nye Aktioner, han indskrænkede sig til at forbyde Handlinger, som hans Medhjælpere havde besluttet at foretage.

Kort Tid før jeg ankom til Tyskland, havde den tidligere schweiziske Forbundspræsident Musy truffet en Overenskomst med Himmler, ifølge hvilken Jøder fra Koncentrationslejren i Theresienstadt skulde flyttes til Schweiz, hvorfra de skulde sendes videre til Amerika. Den udenlandske Presse fik Nys om Sagen og publicerede den. En af Hitlers Presseherrer afgav Rapport, hvilken havde til Følge, at Himmler blev tilkaldt. Hitler spurgte ham, hvad Tyskland havde faaet som Kompensation, og Himmler svarede, at Tyskland overhovedet ikke havde faaet nogen Kompensation. Hitler fik et af sine Raserianfald og forbød alle Jøde-transporter af denne Art. Himmler maatte finde sig i Forbudet, Flytningerne blev indstillet, og da Musy kom tilbage til Berlin, viste det sig fuldstændig umuligt for ham at faa Lejlighed til at træffe Gestapochefen.

Dette var Baggrunden, mod hvilken jeg begyndte min Aktion i Tyskland. Hitler var rasende over de Indrømmelser, der var blevet gjort. Himmler kunde, vovede eller vilde ikke gaa imod sin Herre. Schellenberg fortalte mig senere, at der paa dette Tidspunkt var indtraadt en vis Spænding i Forholdet mellem der Führer og hans Gestapochef. Himmler erklærede, at han var urokkelig loyal. Men hans Muligheder var blevet beskaaret.

„Er det Deres Mening, at de Nordmænd og Danskere,

som nu findes i tyske Koncentrationslejre, og som De vil flytte over til Sverige, dér skal uddannes til Politibetjente? Der er jo mange, der har faaet en saadan Uddannelse i Sverige. Mener De virkelig, at et Land, der gaar med til noget saadant, er neutralt?"

Himmler slyngede sine Spørgsmaal ud med stor Kraft, og da jeg forklarede, at jeg ikke havde med disse Ting at gøre, fortsatte han: „Hvis jeg gik med paa Deres Forslag, vilde de svenske Aviser forkynde med fede Rubrikker, at Krigsforbryderen Himmler nu i Krigens sidste Fase forsøger at købe sig fri, fordi han er blevet bange for Følgerne af sine Gerninger.“

Vi var naaet til det afgørende Punkt i vor Samtale, der varede $2\frac{1}{2}$ Time i Overværelse af Schellenberg. Jeg var som sædvanlig begyndt med at forklare den tysk fjendtlig Stemning i Sverige, og Himmler gik øjeblikkelig til Modangreb. Han fremførte en Række Argumenter, der skulde illustrere den tyske Politik uskyldige og humane Væsen. Det var, erklærede han, den svenske Presses — først og fremmest Göteborg Handelstidnings — Ophidselseskampagne, der udelukkende var Skyld i den raadende Mistemning. Det var de Allierede, der var begyndt at nedkaste Faldskærmssabotører. Det var under allieret ikke under tysk Regime, at de materielle Forhold var blevet saa katastrofalt forringet i Frankrig, Belgien, Italien og Grækenland. Det havde i Sommeren 1941 været en let Sag for Tyskerne at okkupere hele Frankrig, men de havde alligevel ikke gjort det. Det var aldeles nødvendigt at gribe kraftigt ind mod Samfund, hvor Befolkningen aabent var begyndt at bekæmpe de tyske Tropper, og i saadanne Tilfælde gaa frem med den allerstørste Hensynsløshed.

Det var Undskyldninger, Undvigelser, Forklaringer og Udflugter til almindelige Omraader og Emner. Himmler gjorde ogsaa en Indrømmelse. Da jeg spurgte ham, om han

ikke selv vilde have taget Kampen op mod de fremmede Erobrere, hvis han havde været Borger i et okkuperet Land, og om han ikke selv mente, at de norske og danske Frihedskæmpere udfyldte et nationalt og patriotisk Hverv, besvarede han dette Spørgsmaal bekræftende. Men, indskød han hurtigt, Sabotørerne maa ogsaa være beredt paa at tage Konsekvenserne af deres Handlinger. Jeg svarede ham, at det ikke var dette, der i saa høj Grad oprørte det svenske Folk, men derimod alle de mod humanitære og internationale Begreber stridende Forholdsregler som at tage Gidsler og Mord paa uskyldige Mennesker. Himmler benægtede, at dette var sket. Jeg gav ham nogle konkrete Eksempler. Han svarede, at det var aldeles udelukket, at dette var sandt. Ved et senere Tilfælde tog han selv det Eksempel op, som jeg havde givet og indrømmede da, at en Undersøgelse, som han havde foretaget, havde vist, at jeg havde haft Ret. Hvis det hele var sat i Scene, var Himmler i det mindste en udmærket Skuespiller. Til sidst kom det sædvanlige Spørgsmaal: Håvde jeg nogle positive Forslag at komme med?

Jeg stillede et Modspørgsmaal: Var det ikke bedre, at *han* foreslog nogle positive Forholdsregler, der kunde forbedre Situationen? Himmler erklærede, at han ikke havde noget at foreslaa. Da var det, jeg fremlagde Forslaget om Nordmændenes og Danskernes Overflytning til Sverige, hvor de vilde blive interneret, og det var derefter han reagerede saa negativt. Udover det, jeg har fortalt ovenfor, fremførte han, at Sverige og de Allierede under alle Omstændigheder maatte give en eller anden Kompensation for en saadan Forholdsregel, f. Eks. Løfte om, at der ikke længere vilde blive drevet Sabotage i Norge.

Det var Hitlers Skygge, som i dette Øjeblik lagde sig over Værelset. Hitler havde efter Aftalen med Musy straks spurgt, hvad Tyskland fik som Kompensation. Og samme Spørgsmaal vilde han lige saa sikkert udslynge, hvis Himm-

ler traf en Overenskomst med mig. Himmler havde ikke frie Hænder, han var ikke den almægtige Mand, som mange forestillede sig. Der Führer levede, og der Führer maatte han — af den ene eller den anden Grund — tage Hensyn til.

Jeg erklærede straks, at en saadan Kompensation, som den Himmler antydede, var fuldstændig utænkelig.

Jeg var blevet mødt med et blankt Afslag — bagefter kom Omslaget. Jeg lagde Samtalen over paa en mere almén Bov: Det svenske Røde Kors, erklærede jeg, var meget interesseret i at faa Tilladelse til at arbejde i Koncentrationslejre, i Særdeleshed saadanne, hvor Nordmænd og Danskere var interneret.

H.: Et saadant Arrangement vil sikkert være fordelagtigt og bør ikke møde større Hindringer.

B.: ... og af praktiske Grunde bør samtlige Nordmænd og Danskere samles i hver sin Lejr, saaledes at det bliver nemmere for Røde Kors at hjælpe Fangerne. Det sammenlagte Antal Fanger, Nordmænd og Danskere, gaar vel op til omkring 13.000.

H.: Det er et meget overdrevet Tal. Jeg kender ikke det nøjagtige Antal, men det kan ikke dreje sig om mere end 2—3000. Det skal jeg imidlertid lade undersøge.

Himmler accepterede saaledes. Han accepterede ogsaa mit Forslag om, at gamle, syge og Mødre skulde faa Tilladelse til at vende tilbage til Norge, efter at de var blevet samlet i Lejre. Han havde heller ikke noget imod, at det svenske Røde Kors' Personale fik Adgang til Lejrene for at hjælpe til med Pasningen af Fangerne.

Der var *et* Spørgsmaal tilbage, et ømtaaleligt og betydningsfuldt Spørgsmaal. Det gjaldt de svenske Kvinder, der havde giftet sig med Tyskere og paa den Maade var blevet tyske Borgere — de maatte ud af Landet. Da jeg tog dette Spørgsmaal op, understregede jeg, at jeg meget vel forstod

det tyske Synspunkt, at alle tyske Borgere burde bære de Byrder, som den herskende Situation krævede. Jeg betonedes imidlertid ogsaa det praktiske i, at Kvinder, der havde mistet deres Hjem, eller hvis Mænd og voksne Sønner enten var faldet eller i Frontberetningerne var blevet opført som savnede, blev overført til Sverige, hvor deres Slægtninge vilde tage sig af dem. Den svenske Legation havde udarbejdet Lister over de Personer, der kunde blive Tale om, og disse Fortegnelser, der kun indeholdt de mest ømtaalelige Tilfælde, blev nu forelagt Himmler. Han rynkede straks Panden: Han havde opdaget, at der var optaget Børn paa dem: „Jeg er ikke begejstret for at sende tyske Børn til Sverige,“ sagde han, „de vil blive opdraget til at hade deres Fædreland og blive spyttet paa af deres Kammerater, fordi deres Forældre var Tyskere“. Da jeg til en vis Grad forsøgte at berolige ham paa dette Punkt og fremhævede, at det ogsaa for de tyske Fædre burde være beroligende at se deres Børn i Tryghed i Sverige, svarede han: „Deres Fædre vilde sikkert meget hellere se, at deres Børn vokser op i en tysk Hytte, end at de faar Fristed i et Slot i et Land, der er saa fjendtligt indstillet mod Tyskland som Sverige.“ Han gav imidlertid Listerne til Schellenberg, der senere paa Hjemturen meddelte mig, at Sagen kunde anses for at være afgjort. Han vilde selv paatage sig at føre den til en lykkelig Afslutning.

Min Samtale med Himmler fik efter dette en mere almen Karakter. Det var Gestapochefen, som tog Traaden op. Han berørte — i samme Aand som Ribbentrop — den bolschevikiske Fare, han forudsagde Europas Fald, hvis Østfronten brød sammen. Den anden Verdenskrig var en Krig mellem Europæer og Asiater. Europas Fremtid vilde være forspildt, hvis de Allierede vandt. Alene i de sidste Uger var over 100.000 tyske Kvinder i Alderen fra 16 til 80 Aar blevet voldtaget af de russiske Soldater — ja, han kunde ikke

forstaa, at Sverige ikke havde faaet Øjnene op for den uhyre Fare, der lurede mod Øst.

B.: Tyskland var dog under et Afsnit af Krigen allieret med Rusland. Hvordan kan det stemme med, hvad De lige har sagt?

H.: Det ventede jeg netop, De skulde sige. Vi gjorde en Fejl, men vi indsaa hurtigt, at den russiske Oprustning var saa omfattende, at det kun var et Tidsspørgsmaal, hvornaar de russiske Vaaben skulde vendes mod os.

I anden Sammenhæng fik jeg under denne Rejse temmelig sikker Klarhed over en Sag: nemlig den, at Himmler under hele Krigen havde sat sig imod et Angreb paa Sverige. Hans Modspiller havde været Ribbentrop. Rigsudenrigsministeren havde foreslaaet en Aktion. Mens Himmler nu sad og kommenterede, hvad der var haendt, mens den Front, han havde Ansvaret for — og den laa ikke langt borte — svigtede, og hele Tyskland svigtede, og enhver kunde indse, at Afslutningen var nær forestaaende, kom han atter ind paa Spørgsmaalet om Forholdet mellem Sverige og Tyskland.

H.: Det er med den største Taknemmelighed og Beundring vi Tyskere erindrer Sveriges humanitære Indsats under den første Verdenskrig. Denne Gang har vi ikke set meget til noget saadant. Og vi har dog en vis égard for Sverige. Som Bevis for dette kan jeg f. Eks. anføre, at vi ikke vilde okkupere jer i 1941. Den Gang vilde det have været en meget nem Ting at gøre ...

B.: Det er maaske rigtigt, men nu turde Sagen ikke være helt saa enkel.

H.: ... Men i Virkeligheden har vi ikke tænkt paa at okkupere hverken Sverige eller Schweiz til Trods for jeres Presse. A propos Pressen — jeg havde bestemt, at ingen norske Studenter skulde sendes til Tyskland. Men da jeg hørte om de svenske Avisers truende Tone og den ad-

varende Finger, de løftede, gav jeg straks Ordre til, at Studenterne skulde transporteres herved.

B.: Den svenske Presse har ogsaa været kritisk mod de Allierede, f. Eks. efter Krimkonferencen og i Anledning af at visse Personer er blevet placeret paa den sorte Liste.

H.: Det har jeg ikke mærket. Og jeg selv staar naturligvis øverst paa den sorte Liste.

Jeg forklarede ham, at Talen ikke var om en Liste over Krigsforbrydere, men en Fortegnelse af handelsmæssig Karakter. Himmler svarede leende, at i saa Tilfælde angik Sagen jo ikke ham.

I Begyndelsen af dette Aarhundrede voksede nede i Syd-tyskland en Dreng op, hvis Navn skulde blive kendt over hele Verden. Han tilhørte en jævn borgerlig Familie, hans Far var Lærer for en Prins af Bayern. Drengen var gaaet ind i et bayersk Garderegiment, han gik med i Krigen og avancerede som 16-aarig til Løjtnant. Krigen sluttede, den unge Mand kom hjem og gik ind i den nationalsocialistiske Bevægelse fra dens allerførste Begyndelse. „Det var en herlig Tid,“ erklærede Himmler — det var sit eget Liv han var begyndt at fortælle om — „vi Medlemmer af Bevægelsen var stadig truet paa Livet, men vi var ikke bange. Adolf Hitler førte os og holdt os sammen. De Aar var de vidunderligste i mit Liv. Det var dengang, jeg fik Lov til at kæmpe for, hvad jeg mente var til det bedste for Tyskland“. Og naar alt kom til alt, sluttede han, havde Bevægelsen gjort store positive Indsatser, først og fremmest i social Henseende. Han undlod at nævne noget om de mange Millioner Jøder, som siden var blevet myrdet. Det er i dette Sammenhæng værd at bemærke, at den Mand, der beklædte Posten som Øverstbefalende for den tyske Hjemmearmé under den tyske Verdenskrigs sidste Fase, ikke havde faaet højere Uddannelse end den, der blev bestaaet af en Løjtnant i Wilhelm den II.s Tyskland. Under

Samtalen spurgte jeg ham, om han ikke vilde indrømme, at der ligesom blandt andre Mennesker ogsaa fandtes mange tiltalende Mennesker blandt Jøderne. Jeg sagde til ham, at jeg havde mange Venner, der var Jøder. Til min Forundring indrømmede Himmler, at jeg havde Ret, men hævdede samtidig, at vi havde jo ikke noget Jødeproblem i Sverige, og derfor kunde vi ikke forstaa de tyske Synspunkter. Himmlers Overenskomst med Musy turde iøvrigt være Udtryk for, at han i den sidste Tid til en vis Grad havde ændret sin Indstilling overfor Jøderne. Ved en anden Lejlighed lovede Himmler paa mit Forslag at overlade de internerede Jøder, hvis det skulde blive nødvendigt, til de allierede Militærmyndigheder, og ikke lade de Koncentrationslejre evakuere, hvor Jøderne sad som Fanger.

Samtalen var ved at være forbi. Inden jeg tog Afsked, vendte jeg endnu engang tilbage til Spørgsmaalet om de skandinaviske Fangers Samling i en eller to Lejre. Jeg sagde til Himmler, at vi aabenbart havde helt forskellige Opfattelser af, hvor stort et Antal Fanger fra Danmark og Norge der fandtes i de tyske Koncentrationslejre, og at jeg derfor vilde have hans Bekræftelse paa, at Civilpersoner i disse Koncentrationslejre naturligvis skulde medregnes. Himmler gav mig Ret i dette og lovede at give mig bestemt Besked paa de Spørgsmaal, jeg havde berørt, inden min Afrejse til Stockholm. Da jeg sagde Farvel til ham, vendte han sig om til Schellenberg og spurgte ham, om vi havde en god Chauffør. Schellenberg svarede, at han havde udvalgt den bedst tænkelige, da Tilbageturen til Berlin jo var forbundet med en vis Risiko som Følge af de Palisader og Barrikader, der var bygget paa Vejene. „Det er godt,“ svarede Himmler, „ellers kunde det jo ske, at de svenske Aviser med store Rubrikker forkyndte *Krigsforbryderen Himmler myrder Grev Bernadotte*“. Med disse Ord forlod han Værelset.

Hr. von Ribbentrop var elskværdig og imødekommende. Da jeg Onsdag den 21. Februar paany sad i hans Embedsværelse i Auswärtiges Amt for efter Aftale at orientere ham i Resultatet af min Samtale med Himmler, gjorde han ingen som helst Vanskeligheder. Hvad jeg havde diskuteret med Gestapochefen, havde han allerede erfaret gennem et Memorandum, og han sagde til mig, at han for sit Vedkommende ikke vilde lægge Hindringer i Vejen for, at norske og danske Fanger blev samlet, og at svenskfødte Kvinder fik Udrejsetilladelse til Sverige. Han paapegede imidlertid, at de tyske Myndigheder ikke kunde paatage sig at besørge Transporterne, da alle Kommunikationsmidler behøvedes til Krigsføringen. Det svenske Røde Kors maatte derfor sørge for en Transportorganisation, der selv medførte Benzin. Hr. von Ribbentrop virkede tilfreds, da jeg sagde til ham, at dette meget let lod sig ordne, og at jeg selv vilde følge med Kolonnen. Han lovede at støtte Sagen hos Himmler og paa enhver Maade lette min Tilbagekomst. Derefter kom han ind paa sin Yndlingsidé: Idet han henviste til den seneste Tids Begivenheder, først og fremmest Bombningerne af Dresden og Nürnberg og deres Følger, fastslog han, at man i den nazistiske Bevægelse nu kunde mærke en alt tydeligere Tilbøjelighed til at nærme sig Kommunismen. Jeg tog Afsked med Hr. von Ribbentrop.

Himmler holdt sit Ord. Han gav mig klar Besked, inden jeg rejste hjem. Da jeg umiddelbart efter mit Møde med Rigsudenrigsministeren i et Par Timers Tid spiste Frokost med Brigadeführer Schellenberg, fortalte denne, at han flere Gange havde talt med sin Chef om mit Besøg hos ham — Himmler havde, sagde Schellenberg, sat Pris paa dette Besøg. Schellenberg var blevet bemyndiget til at meddele mig, at Himmler definitivt havde godkendt de Forslag, jeg havde fremlagt: at svenskfødte Kvinder skulde have Udrejsetilladelse (med Forbehold for dem, der havde været i Kon-

flikt med Politiet, saadanne Tilfælde skulde forelægges Himmler personlig), og de skandinaviske Fanger skulde samles i en Lejr i Neuengamme, umiddelbart udenfor Hamburg. Endvidere fik jeg Tilladelse til at træde i Forbindelse med Professor Seip, hvilket jeg iøvrigt allerede havde gjort, som var blevet sat paa fri Fod og repræsenterede de norske Interesser, samt med den danske Legation i Berlin. Jeg paa min Side lovede at gøre et Forsøg paa at indfinde mig med min Røde Kors Kolonne i Warnemünde 10 Dage efter.

STOCKHOLM—BERLIN—FRIEDRICHS-
RUH—STOCKHOLM

Marts 1945

Det var med lettet Sind, jeg vendte tilbage til Stockholm — der var blevet lagt et Grundlag, mange Menneskeliv kunde reddes, Sverige vilde kunne gøre en Indsats for sine nordiske Nabofolk. Umiddelbart efter min Ankomst aflagde jeg Besøg hos Regeringen: den godkendte straks mine Overenskomster med Himmler og Ribbentrop, ligesom den accepterede Forslaget om, at et svensk Røde Kors Detachment skulde sendes af Sted paa Statens Bekostning og med Bistand af de militære Myndigheder, der skulde stille Udrustningen til Disposition. Jeg besøgte ogsaa den Øverstbefalende, General Jung, der ligeledes gav sit Samtykke til Planen. Organisationsarbejdet blev straks sat i Gang i Forsvarsstaben og Arméstaben. Da de tyske Myndigheder meddelte, at Personalet ikke maatte overstige 250 Mand, fik Detachmentet følgende Sammensætning: 3 Buspelotoner paa hver 12 Vogne og 1 Transportpeloton paa 12 Lastbiler. I Detachmentet indgik ogsaa Køkken-, Værksted- og Sygepassertros, og en Intendanturpeloton. Chef for Detachmentet blev Oberst Gottfrid Bjørck.

Alt Personale blev udtaget blandt fastansatte og værnepligtige ad Frivillighedens Vej. Paa Uniformerne blev de militære Gradstegn fjernet og erstattet med Røde Kors', Efter at Detachmentet var blevet samlet i Skaane, over-

førtes det fra Malmø til Danmark og var den 11. Marts samlet i Odense, hvor det danske Røde Kors havde ordnet Indkvartering og Bospising, og Byen viste en storslaaet Gæstfrihed. Turen blev i det hele taget paa alle Maader lettet saa meget som muligt af de danske Myndigheder. Den 12. Marts blev den tyske Grænse passeret. Marchruten gik videre over Flensborg, Kiel og Lübeck til Slottet Friedrichsruh, der skulde være Ekspeditionens Hovedkvarter. Sent om Natten den 12. Marts naaede Detachementet Friedrichsruh og blev budt Velkommen af Slottets Ejer Fyrst og Fyrstinde Otto von Bismarck, som hele Tiden, mens Arbejdet stod paa, gjorde alt, hvad de formaaede, for at lette Detachementets Arbejde ved praktiske Arrangementer paa Godset og ved stor Gæstfrihed og Elskværdighed.

Der var Telefon fra Berlin: Obergruppenführer Kaltenbrunner, Sikkerhedspolitiets Chef — og forøvrigt ogsaa andre Personer i Himmlers nærmeste Kreds — havde travlt. Oplysningerne stammede fra den sikreste Kilde, fra Brigadeführer Schellenberg, der stod i meget intim Kontakt med den svenske Legation. Kaltenbrunner vilde forsøge paa at vælte den Overenskomst, jeg havde truffet med Himmler. Til de danske Repræsentanter i Berlin havde han et Par Gange sagt, at jeg maatte være utrolig naiv, naar jeg kunde forestille mig, at svenske Røde Kors Delegater vilde faa Adgang til tyske Koncentrationslejre. Han havde ogsaa sagt, at det var utænkeligt, at det vilde blive tilladt, at danske og norske Fanger blev transporteret til Sverige. Det var ikke svært at forstaa, hvorledes Kaltenbrunner ræsonnerede. Den svenske Aktion var ikke blot unødvendig, den var ganske enkelt set fra det tredie Riges Synspunkt fuldstændig utilstødelig. Neutrale Repræsentanter vilde gennem denne Aktion faa et alt for intimt Indblik i Forholdene i de forskellige Lejre. Det tredie Riges uhyggelige, saa længe

som muligt bevarede Hemmeligheder vilde blive afsløret, den sidste Rest af det nazistiske Tysklands Prestige vilde forsvinde. Da disse Telefonsamtaler fra den svenske Legation i Berlin kom, sagde jeg skarpt, at jeg ikke kunde finde mig i, at en Aftale mellem Himmler og mig blev brudt paa Grund af Indblanding fra en udenforstaaende Person, samt at jeg absolut vægrede at acceptere nogen som helst Besked i disse Spørgsmaal fra andre end Himmler selv. Den Aftale, vi havde truffet, kunde kun ophæves ved en ny Overenskomst. Jeg sagde dette i Telefonen fuldt vidende, at Samtalen blev aflyttet og med Vished om, at Indholdet i Løbet af kort Tid vilde komme Kaltenbrunner for Øre.

Disse Telefonsamtaler giver et interessant Indblik i Forholdene under sidste Akt i det tredie Riges uhyggelige Drama. Dødskampen var begyndt, Opløsningen var begyndt, Intrigerne krydsede hverandre. Jeg ved, at Schellenberg i disse for hele Aktionen saa kritiske Dage gjorde en meget positiv og værdifuld Indsats. I Virkeligheden tror jeg ikke, at det hele vilde have kunnet komme i Orden, hvis ikke Schellenberg havde støttet mig saa kraftigt. Han har senere fortalt mig, at Himmler havde sagt til ham, at det Løfte, han havde givet mig, ikke maatte brydes. Og Himmler selv gav mig en Redegørelse for, hvad han havde maattet opleve i disse Dage. Han havde, sagde han, haft en meget kompakt Modstand at nedkæmpe, for at Planen skulde kunne udføres. Den Orden og Effektivitet, som hans Underordnede tidligere havde vist, maatte han nu med Sorg konstatere, i betænkelig Grad var forringet som Følge af Tysklands prekære militære Situation. Og samtidig blev de allieredes Fronter skudt længere og længere frem mod Tysklands Hjerter. Det stod mig klart, at jeg maatte vende tilbage til Tyskland. Den 5. Marts fløj jeg til Berlin, hvor jeg straks begyndte at forhandle med saavel Schellenberg som hans Modstander Kaltenbrunner. Sikkerhedspolitiets Chef traadte nu aabent frem som min Modstander.

K: Det er ikke min Hensigt at medvirke til en positiv Løsning af de Spørgsmaal, De har bragt paa Tale.

B.: Og jeg kan ikke finde mig i, at en af Himmlers Underordnede forsøger at sabotere en Overenskomst, som er blevet truffet mellem ham og mig.

Det var klare Ord og aaben Kamp.

Slottet Friedrichsruh, der ligger 30 km Sydøst for Hamburg, havde engang for et halvt Aarhundrede siden været Genstand for hele den politisk interesserede Verdens spændte Opmærksomhed. Hertil havde den gamle Rigskansler Otto von Bismarck trukket sig tilbage, efter at han i Marts 1890 var blevet tvunget til at indlevere sin Afskedsansøgning. Herfra havde han bagefter dirigeret sine Aktioner mod „Den nye Kurs“ i tysk Politik. Det var her, han skrev sine skarpt kritiske Artikler mod Wilhelm II. Det var ogsaa her, han skrev sine berømte: „Gedanken und Erinnerungen“. Paa Friedrichsruh var det, han modtog det tyske Folks Hyldest — store Menneskemasser plejede at valfarte til Slottet for at vise den gamle Statsmand deres Kærlighed. Det var ogsaa paa Friedrichsruh, han døde.

Nu var Friedrichsruh blevet Hovedkvarter for en svensk humanitær Ekspedition under den anden Verdenskrigs sidste Akt. Det skulde snart komme til at ligge midt i Frontlinien.

Den 9. Marts begav jeg mig til Friedrichsruh for at afvente Røde Kors Detachementets Ankomst. Ekspeditionen traadte straks i Virksomhed. Denne omfattede i Løbet af Marts Maaned i Hovedsagen tre større Transporter til Neuengamme, nemlig ca. 2200 Danskere og Nordmænd fra Konzentrationslejren Sachsenhausen Nord for Berlin, 600 Skandinaver fra Dachau Nord for München og 1600 Politimænd fra forskellige Lejre Nordvest for Dresden. Transporterne fra Sachsenhausen blev gennemført i 7 Omgange i

Tiden fra den 15. til den 30. Marts. Saa snart Benzinspørgsmaalet var blevet ordnet, blev der ogsaa organiseret en Kolonne paa 35 Vogne til en Ekspedition til Dachau, en Tur paa ialt 1750 km. Den 19. Marts startede Kolonnen under Oberst Bjørcks personlige Ledelse, og den 24. var Transporten gennemført uden Uheld. De sidste Dage i Marts blev endelig de danske Politifolk afhentet fra forskellige Lejre.

Der er ingen Anledning til, at jeg i denne Sammenhæng gaar nærmere ind paa Detachmentets Virksomhed, da denne, efter hvad jeg har erfaret, vil blive gjort til Genstand for en speciel Fremstilling.

Et andet Bismarck Gods skulde komme til at spille en Rolle i disse Begivenheder — Schönhausen, der ligger 200 km Vest for Berlin. Det var Rigskanslerens Arveods. Der blev han født og voksede op. Det var ogsaa her, han indsugede sine Junkeridealer, der fulgte ham hele Livet. Den svenske Legation var nu blevet indkvarteret paa Schönhausen, og i den Tid, jeg opholdt mig i Berlin, bilede vi næsten hver Morgen ind til Hovedstaden fra det gamle Gods. Disse Bilrejser gav et ganske bestemt Indtryk af Forholdene i Tyskland 2 Maaneder før Kapitulationen. Alle Hovedveje var barrikaderet, og man saa Folk fra Volksturm og Krigsfanger, der arbejdede paa Barrikaderne. Alle Biler og overhovedet alle Rejsende blev underkastet en meget nøje Kontrol. Selv havde jeg imidlertid af Politiministeriet faaet en Legitimation, der berettigede mig til at passere alle Kontroller uden Visitation.

Under min første Tur fra Berlin til Schönhausen fik jeg for første Gang Lejlighed til at se Kvinder, der var blevet hentet fra Koncentrationslejre — i Hundredvis af Kvinder, som marcherede til deres Arbejde, bevogtet af Gestapo's Mænd og kvindelige Fangevogtere, udenlandske saavel som tyske Kvinder, der var blevet spærret inde, fordi de mistænktes for at modarbejde det nazistiske Regime. Det var

et rædselsfuldt Syn. Det var ogsaa nedslaaende at se de lange Kolonner af evakuerede Flygtninge fra Østpreussen, der kom gaaende henad Vejene. Da jeg mødte disse Flygtninge, var der sikkert gaaet Uger, siden de havde forladt deres Hjem. De blev nu dirigeret til forskellige Opsamlingspladser, hvor de lokale Myndigheder skulde sørge for deres Indkvartering og Forplejning. De virkede udtærede og besværede, fattige og modløse. Fremtiden havde ophørt at eksistere for dem, og Nuet var blevet et Helvede. Hvad de havde ejet, havde de mistet, deres Ejendom saavel som deres Tro paa Livet, og de havde intet at se frem til. Tavse drog de frem langs Veje, der kantedes af faldne Heste, Øg, der var fuldstændig udmarvede. De havde til sidst ikke længere orket at trække de primitive Vogne, som Flygtningene anvendte, Vogne, der lignede dem, Nybyggerne i Amerika engang i Tiden drog frem i over de store Prærier mod Vest. Man havde spændt provisoriske Telte af Sejldug over disse Vogne, det var den eneste Beskyttelse, som Kvinder og Børn kunde faa om Natten — og man fortalte mig, at Flygtninge var frosset ihjel i Tusindvis tidligt om Foraaret. Vinteren havde været meget streng i Schlesien og Preussen. Det var i det hele taget en ejendommelig Oplevelse at rejse i Tyskland under denne Krigens sidste Akt. Den eneste Maade, man kunde komme frem paa, var i Biltogene gik meget uregelmæssigt, alle Køreplaner var sprængt, det tog en uendelig Tid at komme fra det ene Sted til det andet pr. Jernbane. Bilture var imidlertid ofte forenet med visse Overraskelser. Saavel det tyske Luftværn som de tyske Jagere glimrede i Krigens sidste Maaneder saa godt som fuldstændig ved deres Fraværelse, og de allierede Flyvere, der havde frit Spillerum, beskød alle Vogne, de sigtede paa Vejene. Min Bil var hvidmalet og desuden forsynet med saavel et Røde Kors Flag som et svensk Flag. Men det hjalp ikke stort. De allierede Militær-

myndigheder havde nemlig ladet meddele i Stockholm, at de paa Grund af den mere intensive Luftkrig ikke kunde garantere, at Beskydning af det svenske Detachements Vogne kunde undgaas.

Jeg mindes en Dag i Slutningen af Marts Maaned, da jeg var paa Vej fra Schönhausen til Friedrichsruh. Vi havde lige passeret den lille By Perleberg, omtrent midt imellem Berlin og Hamburg. Pludselig hørte jeg nogle dumpe Detonationer — de allierede Flyvere var gaaet til Aktion mod Perleberg. Vi fortsatte Turen, men et Øjeblik efter fik jeg til højre for os Øje paa 6 amerikanske Maskiner, der fra lav Højde nærmede sig det Sted, hvor vi befandt os. Min Chauffør og jeg hoppede straks ud af Bilen og søgte Dækning bag nogle Træer. I samme Øjeblik susede de allierede Maskiner med stor Fart forbi, og paa kun 10 Meters Højde Jeg erkender gerne, at det løb mig koldt ned af Ryggen, mens jeg stod bag ved Træet. Vi slap imidlertid uskadt fra det. Amerikanerne angreb et Maal nogle Hundrede Meter fra, hvor vi stod, og forsvandt bagefter.

Den mest spændende Tur, jeg var med paa i Tyskland dette Foraar, foregik noget senere. Den 20. April forlod jeg Friedrichsruh for at rejse til Berlin — jeg skulde have et nyt Møde med Himmler. Flyvevirksomheden var paa det Tidspunkt blevet saa livlig, at man raadede mig til at foretage forskellige Forsigtighedsforanstaltninger. Jeg tog 2 Chauffører med, af hvilke den ene sad i Bagsmækken, han skulde tjenstgøre som Udkigspost efter Flyvere. Saa snart en allieret Flyvemaskine nærmede sig, skulde han banke paa Bilens Tag, saa vi kunde standse, hoppe ud og tage Dækning, saa godt det lod sig gøre. Lige inden vi kom frem til Berlin, passerede vi Byen Nauen, 40 km Vest for Hovedstaden. Da vi kørte ind i Byen, bemærkede vi, at der var hængt blaagule Flag ud for at markere, at der var Luftalarm. Der skete imidlertid ikke noget, vi fortsatte gen-

nem Nauen, og da vi naaede Byens Udkanter, spurgte jeg en gammel Kone, der stod ved Vejkanten, om der var Luftalarm. Inden hun fik svaret, hørte vi den durrende Brummen fra et stort Antal allierede Bombemaskiner. Nogle Sekunder efter begyndte Bomberne at regne ned over Nauens Jernbanestation, der laa knapt 100 Meter fra os. Vi kørte ud af Byen og søgte Dækning i nogle Grave langs Vejkanten, der var blevet anlagt til det lokale Forsvar. Meningen var, at man fra Gravene skulde kunne bestryge Vejen med Pansernæver og paa den Maade forsøge at standse fjendtlige Panservogne.

Det var en vidunderlig smuk Dag, og Solen skinnede fra en skyfri Himmel, da den allierede Eskadrille kom susende frem mod sit Maal. Vi laa i vore Grave omtrent 1 Time og overværede det fascinerende Skuespil, der udviklede sig for os, da Nauen og nærliggende Byer blev udsat for et voldsomt Angreb. Man kunde tydeligt se, naar Bomberne blev udløst fra Maskinerne, man saa ligesom hvide Røgstriber, der med stor Fart nærmede sig Jorden — bagefter hørtes en forfærdelig Detonation. Bomberne var eksploderet. Nu skete det for første Gang, at jeg kunde iagttage noget, der lignede Panik blandt den tyske Befolkning. Et overfyldt Beskyttelsesrum var blevet truffet, flere Personer var blevet dræbt, Mennesker kom springende henover Markerne og søgte planløst Dækning i Diger, eller hvad de ellers kunde finde paa. Det var, som om Nauens Befolkning følte, at intet længere kunde beskytte dem, da der ikke engang steg Jagere op fra den nærved liggende Flyveplads Spandau for at møde den allierede Eskadrille.

Hvor lammet det tyske Flyvevaaben var blevet, fik jeg Lejlighed til at konstatere igen nogle Dage efter oppe i Danmark. Jeg skulde starte fra en tysk Flyveplads ved Skudstrup i det sydlige Jylland. En dansk Ambulancemaskine var blevet stillet til min Disposition, og vi skulde lige til at

begive os af Sted, da der blev blæst Luftalarm, og vi fik i Horisonten Øje paa nogle amerikanske Jagere, der var i Færd med at angribe nogle Militærbarakker i Nærheden. Vi hoppede naturligvis straks ud af Maskinen, og da vi kom ud paa Flyvepladsen, saa vi de amerikanske Maskiner nærme sig med stor Fart. Vi kastede os ned i en Løbegrav, og umiddelbart efter brusede 9 Jagere henover vore Hoveder, mens Maskingeværerne spillede for fuldt. Angrebet varede i flere Timer. Da det var forbi, opsøgte jeg den tyske Chef for Flyvepladsen og spurgte ham, hvorfor han ikke havde ladet nogle af sine egne Maskiner stige op — jeg havde set dem staa godt camoufleret i Udkanterne af Flyvepladsen. Han trak paa Skuldrene og svarede: „Jeg har ganske vist Flyvemaskiner, men jeg har ikke en Draabe Benzin. De er fuldstændig værdiløse for mig.“

Tyske Tropper paa Tilbagetog paa Vejene omkring Hamburg, ved Neu-Brandenburg og andre Steder ... smaa Grupper i Uorden, næsten vaabenløse, næsten ligesaa modløse som Flygtningene fra Øst, Soldater, som det var gaet op for, at Krigen var tabt, at dette var Afslutningen. Jeg saa Grupper paa op til en Pelotons Størrelse, som kun havde to Geværer. Da jeg henledte Repræsentanter for den tyske Krigsmagts Opmærksomhed paa dette, svarede de resigneret, at det desværre forholdt sig saaledes. Der var ikke flere Vaaben. De faa Vaaben, der stod til Disposition, maatte anvendes saaledes, at de Soldater, som ingen Gevær havde, overtog deres Kammeraters, naar disse blev afløst. Det var denne Armé, som kun faa Aar tidligere, i 1940—41, var lige ved at underkaste sig hele Europa.

Efter at jeg havde konstateret, at det svenske Røde Kors' Detachements Virksomhed var kommet i Gang, begav jeg mig til Danmark for at orientere de danske Myndigheder om Resultatet af vore Forhandlinger og det Arbejde, vi

havde begyndt. Straks inden jeg kom frem til København, var Shellhuset — Centralen for Gestapos Virksomhed i Danmark — blevet bombarderet. Gestapos Ledelse havde naturligvis ventet, at der før eller senere vilde blive foretaget Angreb paa Shellhuset og for at forsøge paa at hindre det, havde de foretaget en meget typisk Foranstaltning: I Bygningens øverste Etage havde de installeret et Antal danske Frihedskæmpere, der blev spærret inde i Celler. Til Trods for dette havde den allierede Krigsledelse besluttet at gaa til Angreb. Der var stor Opstandelse i København ved min Ankomst, man jublede over det særdeles vellykkede Angreb, i Særdeleshed fordi et Flertal af de indespærrede Patrioter ved et Under havde undgaaet at blive dræbt, og det omfattende Arkiv, som Gestapo havde udarbejdet over de danske Frihedskæmpere, var blevet Luernes Bytte. Derimod havde nogle Børn i en Skole ved Siden af Shellhuset sat Livet til, hvilket naturligvis formørkede Glæden.

Audiensen hos Kong Christian greb mig. Det havde ikke været svært for mig at blive overbevist om, at han betød lige saa meget som hidtil for den danske Frihedsbevægelse. For det danske Folk stod han som det faste Punkt, som Frihedsbevægelsens højeste Leder. Nu sad han dér i sin Rullestol — han havde endnu ikke overvundet Følgerne af sit Fald fra Hesteryggen nogle Aar tidligere — og lyttede til, hvad jeg havde at fortælle. Han var rørt til Taarer. Krigen gik mod sin Afslutning, Danmark vilde maaske snart være frit igen. Han udtrykte sin store Glæde over de Resultater, vi hidtil havde opnaaet. Og jeg forsikrede ham, at vi ikke vilde give op, førend det endelige Maal var naaet: alle Danske og Nordmænd i tyske Koncentrationslejre skulde overføres til Sverige.

Tilbagerejse til Sverige og Ankomst til Stockholm den 22. Marts.

NEUENGAMME — HOHEN-LÜCHEN

28. Marts—9. April.

Det var lige i Nærheden af den tyske Kyst, vi fik Meddelelse om, at der foregik et stort allieret Dagangreb paa Berlin. Vi kunde ogsaa paa Afstand observere et Antal Flyvemaskiner. Da det var umuligt at afgøre, om det var tyske eller allierede Maskiner, besluttede vor Pilot at foretage en Mellemlanding i Stralsund. Netop da vi kredsede over Flyvepladsen, fik vi Besked om, at Vejen til Berlin var klar. Ikke længe efter ankom vi til den tyske Hovedstad. Den var et eneste Ildhav. Der hvilede en tyk Røg over hele Omegnen, og Minister Richert, der tog imod mig paa Tempelhof, meddelte, at Signalet „Faren forbi“ havde lydt blot en halv Time før vor Ankomst.

Det var Angst for, at en afgørende Forhindring for det svenske Røde Kors Detachements Virksomhed skulde indtræffe, der havde faaet mig til, efter nogle faa Dages Forløb, at rejse til Tyskland igen. Af egen Erfaring vidste jeg, hvor labil Situationen var. Alt kunde ske. Skete der noget, vilde jeg i det mindste være paa Stedet.

I Berlin fik jeg ogsaa Meddelelse om, at vore Delegater endnu ikke havde faaet Tilladelse til at begynde deres Virksomhed i Neuengamme. De tyske Myndigheder lagde sig paa tværs. Lejren maatte, blev der sagt, først gøres i Orden. Ifølge den afsluttede Overenskomst skulde en Del af Neuengamme indrettes til de skandinaviske Fanger, og man

vilde aabenbart ikke lade Udlændinge faa Lejren at se, før end man havde faaet Tid til at foretage visse Arrangementer. Jeg fik senere af de norske Fanger at vide, at man et Par Uger tidligere var begyndt paa en Sanering af Lejren, og at Forholdene i den Afdeling, hvor Skandinaverne skulde placeres, var blevet væsentlig bedre. Jeg har derfor al Grund til at tro, at de uhyggelige Forhold, som, efter hvad der senere er blevet afsløret, raadede i f. Eks. Buchenwald, ogsaa eksisterede i Neuengamme.

Langfredag den 30. Marts fik jeg for første Gang Lejlighed til at besøge Lejren i Neuengamme, hvortil nogle Tusinde skandinaviske Fanger allerede var blevet transporteret af det svenske Røde Kors Detachment. Nu knagede det ikke blot i det tredie Riges Furer. Hele Bygningen var ved at styrte sammen. Mod Vest var Briter og Amerikanere gaaet over Rhinen og stødte frem mod Osnabrück. Mod Øst pressede Russerne paa. Nogle Dage efter rykkede de ind i Wiens Forstæder, samtidig med at de Vestallierede gjorde en sensationel Fremrykning mod Bremen-Verden. Den 10. April erobrede Russerne Königsberg og Wien. Maalet var Berlin.

Vi kørte frem med vor Bil til Neuengammes Indkørsel. Portene aabnedes og blev bagefter lukket bag os. Jeg var den første Repræsentant for en neutral humanitær Organisation, der havde faaet Tilladelse til at besøge en Konzentrationslejr — naar vort Mandskab havde afhentet Fanger i forskellige Lejre, var de ikke blevet lukket ind. Fangerne var i Stedet for blevet samlet udenfor Lejrportene og var dér blevet anbragt i de ventende Busser og Ambulancer. Det var en ejendommelig Følelse, der overvældede mig, da jeg nu med egne Øjne skulde faa at se, hvad denne, den afskyeligste af alle det tredie Riges Frembringelser, Konzentrationslejren, denne over hele Verden frygtede og berygtede Institution, egentlig indeholdt. Neuengamme var

et fuldgyldigt Eksempel, almindeligvis anset for at være en af de allerværste Lejre, fuldt paa Højde med den siden Nazismens allerførste Aar efter Magtovertagelsen berygtede Lejr i Dachau udenfor München.

Lejrchefen Obersturmbannführer Pauli modtog mig, iført sin grønne S.S.Uniform, militærisk stram og effektiv, en Ekspert paa sit særlige Omraade. Hans Erfaringer var meget store. Han havde været i Polen og i Lublin givet meget tydelige Beviser for, at han vidste, hvorledes man skulde holde Koncentrationslejr fanger i Skak. Han havde i Virkeligheden Ry for at være en af de allerværste Repræsentanter indenfor sit „Fag“. Mod mig viste han sig imidlertid imødekommende, tjenstvillig og medgørlig; han gik med paa det allermeste af, hvad jeg foreslog. Kanonerne hundrede jo derovre i Omegnen af Bremen, Frontlinierne blev baade fra Vest og Øst skudt længere og længere frem mod Berlin. Obersturmbannführer Pauli forstod formodentlig, at det „Fag“, han udøvede med en saadan Præcision, havde set sine bedste Dage.

Jeg havde kendt Odd Nansen, Frithjof Nansens Søn, den unge begavede Arkitekt, i Amerika. Vi havde samarbejdet dér saa sent som 1940 og var blevet gode Venner. Nu stod han foran mig, han havde, da jeg kom — Lejrchefen var jo til Stede — maattet tage Huen af og stille sig i givagt-Stilling; som alle Fanger maatte, saa snart en tysk Overordnet kom i Nærheden. Det kogte i mig, da jeg saa dette Udslag af tysk saakaldt Disciplin. Odd Nansen var en af de norske Patrioter, der havde risikeret alt, en af de mange, der var havnet i de tyske Koncentrationslejre. Her var de nu alle disse nordiske Frihedskæmpere, som det var lykkedes os at faa en fuldstændig Fortegnelse over. Vi havde nemlig tidligere truffet Overenskomst med de tyske Myndigheder om, at alle Fanger, der blev hentet af det svenske Detachment, skulde udfylde en Blanket, hvorpaa de skrev de-

res Navn og angav deres Helbredstilstand. Tyskerne havde i Begyndelsen protesteret imod dette Forslag, men vi narrede dem, saavidt jeg forstaar, til at gaa med derpaa ved at fremføre, at vi nu var ansvarlige for, at de Fanger, der blev hentet fra en bestemt Lejr, ogsaa virkelig kom frem til Neuengamme, og hvorledes skulde vi kunne paatage os dette Ansvar uden en Fortegnelse? Paa denne Maade fik vi meget hurtigt et Kartotek over alle skandinaviske Fanger, der fandtes i Neuengamme, og kunde umiddelbart efter viderebefordre Oplysningerne til de norske og danske Myndigheder.

Jeg mindes saa godt den første Barak, jeg inspicerede. Lejrkommandanten var med — han fulgte mig under hele Besøget — men han gjorde ingen Vanskeligheder, naar jeg vilde tale med Fangerne, han gik endog med til, at jeg talte Svensk med dem, skønt jeg fandt det klogest at føre længere Samtaler paa Tysk, for ikke at gøre ham mistænksom. I denne Barak var blevet anbragt de danske Politifolk, som de tyske Myndigheder i Danmark havde ladet transportere til Tyskland, da det danske Politi var blevet forbudt. En Del af dem havde allerede tidligere været indkvarteret i Neuengamme, men var siden blevet flyttet til andre Lejre. De havde været lidet begejstrede, da de fik at vide, de skulde tilbage til Neuengamme — deres Erfaringer dér havde været de daarligst tænkelige. Og da jeg saa mig omkring, forstod jeg dem mere end godt. Disciplinen var aabenbart barbarisk og Pladsmangelen forførdelig. I de fleste Barakker havde man lagt Brikse paa Gulvet med Sække paa — de skulde gøre det ud for Senge. Hvad der vilde ske, hvis der udbrød epidemiske Sygdomme i Lejren, var det ikke svært at forestille sig. Blandt Fangerne var der norske og danske Læger, og de havde gjort, hvad de kunde for at hjælpe deres Kammerater. Sammen med dem begyndte vi straks at lægge Planer, saa Forhol-

dene kunde forbedres. Det svenske Røde Kors havde faaet Tilladelse til at sende et Antal Delegerede over, der skulde have deres Virksomhed i selve Lejren, og under Ledelse af Professor Rundberg begyndte de straks deres Arbejde med at forbedre de hygiejniske Forhold. Odd Nansen gjorde udmærkede Indsatser — han havde i Virkeligheden allerede tidligere udarbejdet en Plan for, hvorledes Sygehusbarakkerne skulde bygges om. Vi havde ogsaa arrangeret, at der saa snart som muligt skulde sendes Medicin og Barakker fra Danmark til Neuengamme.

Jeg mindes ogsaa en særlig Episode fra dette Besøg. Vi havde arrangeret en Konference i en af Sygehusbarakkerne, og ved denne Konference var ikke alene Repræsentanter for Lejrledelsen til Stede. Jeg havde ogsaa ladet tilkalde de danske og norske Læger og desuden de Tillidsmænd, som Fangerne havde valgt. Der var indtruffet noget meget mærkeligt i Fangernes Tilværelse — de havde sikkert for første Gang faaet Lov til at deltage i en Forhandling sidende omkring et Konferencebord. Det var overhovedet gribende at se, hvorledes Stemningen steg blandt dem, hvorledes Ansigterne lyste op, hvorledes Haabet atter tændtes, da jeg kunde fortælle dem, at vi nærede Forhaabninger om, at de om nogle Dage kunde transporteres til Danmark.

Da jeg forlod Lejren, havde Danskerne og Nordmændene samlet sig langs de elektrificerede Gitre, der omgav Lejren. Jeg raabte „Paa Gensyn“ til dem, jeg saa, hvorledes Glæden atter lyste ud af deres Øjne, og jeg haabede, at de virkelig forstod, at vi ikke havde til Hensigt at give op, før vi havde naaet det Maal, som vi havde sat os. Men jeg saa ogsaa for mig de Fanger, som jeg havde opfanget et Glimt af i den anden Ende af Lejren, hvor Ikke-Skandinaverne var spærret inde, den Del, som vi ikke havde nogen Magt over. Dér fandtes i Tusindvis af ulykkelige Mennesker eller maaske snarere Menneskevrag, som levende Lig gik de forvildet

rundt i Lejren, apatiske, ødelagte, ude af Stand til nogen Sinde at vende tilbage til et normalt Liv ...

Krigsbegivenhederne udviklede sig nu i et saa rasende hurtigt Tempo, at man kunde forudse, at Neuengamme i Løbet af kort Tid vilde komme til at ligge i selve Ildlinien. Jeg havde derfor en meget alvorlig Samtale med Lejrkommandanten. For det Tilfælde, at Lejren skulde evakueres, maatte han, sagde jeg, sørge for, at Danskerne og Nordmændene blev sendt mod Nord enten til Nordslesvig eller til Danmark. Det Resultat, vi havde opnaaet ved at faa dem samlet i een Lejr, ikke langt fra den danske Grænse, maatte ikke være omsonst. Obersturmbannführer Pauli lovede dette, hvorpaa jeg rejste til Berlin for at træffe Himmler for anden Gang.

Det var den 2. April 1945. Atter befandt jeg mig i Hohen-Lüchen, Sanatoriet der stod under Ledelse af Professor Gebhardt, engang i Tiden Himmlers Klassekammerat. Atter traadte Rigslederen for S.S. ind i Værelset. Han virkede synlig alvorlig og nervøs og skjulte heller ikke, at han ansaa Situationen for at være yderst kritisk — uden dog at ville indrømme, at alt Haab var ude. Vor Samtale varede 4 Timer. Det var under denne Samtale, at min Virksomhed i Tyskland pludselig blev ført ind paa helt nye Baner. Jeg konstaterede, at jeg var havnet midt i Storpolitikens Centrum.

H: Jeg er villig til at gøre alt for det tyske Folk. Men jeg maa fortsætte Kampen. Jeg har svoret der Führer Troskab, og den Ed er jeg bundet af.

B: Indser De ikke, at Tyskland i Virkeligheden har tabt Krigen? Ved Angrebet paa Rusland i 1941 blev Tofrontkrigen etableret. Det er den, der har rykket Sejren ud af Tysklands Hænder. De siger, at De er villig til at gøre alt for det tyske Folk. De burde tænke mere paa det end paa Tro-

skaben mod Hitler, hvis De mener, at Hitlers Beslutning om at fortsætte Krigen er en Ulykke for Deres Land og kun vil medføre, at yderligere Titusinder af Mennesker bliver dræbt ved de indre og de ydre Fronter. En Person i Deres Stilling med et saa uhyre Ansvar som det, De har, kan ikke blindt lystre sin Overordnede, men maa have Mod til at tage Ansvaret for Forholdsregler, der bliver til Folkets Gavn.

Himmler svarede ikke. Da han blev kaldt til Telefonen, rejste han sig hurtigt og forlod Værelset. Brigadeführer Schellenberg, der ogsaa denne Gang var til Stede, stillede mig da et Spørgsmaal: Kunde jeg ikke begive mig til Eisenhower for at diskutere Muligheden for en Kapitulation paa Vestfronten med ham. Jeg svarede straks, at dette var umuligt: Initiativet maatte komme fra Himmler. Hvis jeg stillede mig til Disposition, vilde det paa allieret Hold kunde fortolkes, som om jeg troede, at Eisenhower og Vestmagternes Regeringer var villige til at indlede Forhandlinger om Vaabenstilstandsbetingelser. Jeg var, sagde jeg, absolut overbevist om, at dette ikke var Tilfældet.

Himmler vendte tilbage, og Samtalen gled nu ind paa de dansk-norske Transporter og Lejren i Neuengamme. Jeg meddelte ham, at Transporterne stort set var gaaet godt, at jeg havde inspiceret Lejren og havde kunnet konstatere, at Forholdene var mere end forfærdelige. Endnu engang henstillede jeg til ham — ikke mindst paa Grund af at Titusinder af tyske Flygtninge førtes til Danmark paa dette Tidspunkt — at samtlige danske og norske Fanger blev transporteret til Sverige. Himmler svarede, at han gerne vilde gaa med paa denne Anmodning, men at det var ham aldeles umuligt.

Det var aabenbart Hitler, der laa bag dette. Hitler vilde ikke, og hans Gestapochef vovede det derfor ikke. Men nu begyndte Himmler at gaa paa Kompromis. Man skulde

kunne tænke sig, sagde han, at en Del af Fangerne drog hjem allerede nu — hvis alle fik Tilladelse til at forlade Lejren paa en Gang, vilde det vække altfor stor Opmærksomhed. Jeg forelagde straks et Forslag, der ogsaa umiddelbart blev antaget: Alle danske og norske Kvinder samt alle syge skulde transporteres til Sverige. Ligeledes skulde en mindre Del af de 461 norske Studenter, der befandt sig i Neuengamme, føres til Sverige. Antallet skulde senere bestemmes. Samtlige danske Politimænd skulde have Tilladelse til at vende tilbage til Danmark og frigives efter en kortere Interneringstid. Hvad angik de til Sverige transporterede Skandinaver, skulde de ikke interneres, men placeres paa Sygehuse eller Pensionater. De skulde dog forpligtige sig til ikke at vende tilbage til Norge eller Danmark eller begive sig til England, men forblive i Sverige til Krigens Ophør. Paa samme Betingelser gik Himmler ogsaa med til, at et vist Antal norske Civilinternerede, deriblandt Professor Seip, samt visse franske Borgere, som jeg havde opført paa en Liste, skulde frigives.

Jeg var atter kommet et Skridt videre. Situationen begyndte paany at lysne. Himmler var atter fuld af dystre Tanker.

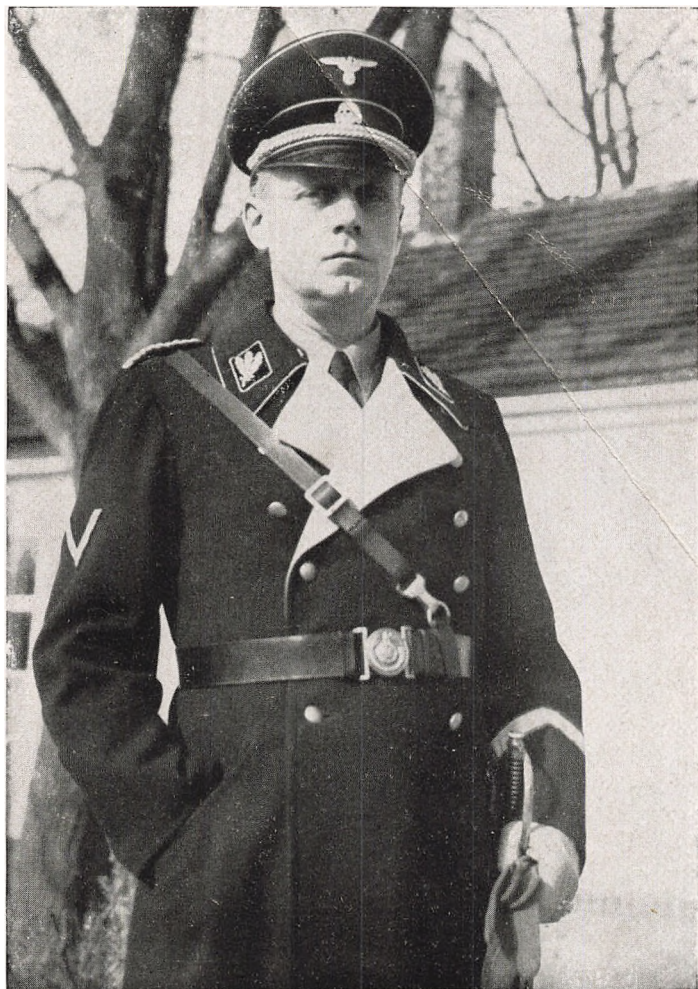
H: Den tyske Regering har begaaet skæbnesvangre Misgreb. Det var f. Eks. et Fejlgreb, at vi ikke var mere aabenhjertige overfor England. Hvad mig selv angaar — ja, jeg anses jo i Udlandet for at være den grusomste og mest sadistiske af alle levende Mennesker, men jeg vil sige en Ting: jeg har aldrig offentlig kastet Smuds paa Tysklands Fjender.

B: Har De ikke gjort det, saa har Hitler gjort det saa meget desto grundigere. Hvordan var det nu, han udtrykte det: „Vi vil udslutte alle engelske Byer?“ Er det saa underligt, at de Allierede med en saadan Kraft og Konsekvens har gennemført Bombardementet af de tyske Byer?

Tyskerne, svarede Himmler, var ikke begyndt med saadanne Bombardementer, hvorefter jeg mindede ham om, hvad der var sket Warszawa i 1939 og Rotterdam i 1940. Himmler tav. Kort efter rejste han sig og meddelte, at han maatte diskutere nogle Rutinespørgsmaal med Schellenberg. Audiensen var forbi.

Schellenberg ledsagede mig til Berlin. Han talte hele Tiden forceret, men fortroligt. Det han meddelte mig, gav mig et godt Indblik i Spillet bag den tyske Politiks Kulisser. Himmler havde, sagde Schellenberg, fortsat Diskussionen med ham om Kapitulation paa Vestfronten. Han vilde ikke have tøvet med at bede mig rejse til Eisenhower — hvis ikke Hitler havde eksisteret. Imidlertid, Situationen kunde forandre sig, Hitlers Stilling kunde rokkes, det vilde muligvis ske i den allernærmeste Fremtid... Himmler havde bedt Schellenberg sige til mig, at han haabede, jeg i saa Tilfælde straks vilde begive mig til det allierede Hovedkvarter. Himmler befandt sig, sagde Schellenberg, i en meget vanskelig Situation. Han kæmpede med sit Ønske om at forsøge at redde Tyskland fra fuldstændig Kaos og sin Loyalitet mod der Führer. Til sidst fik jeg en Advarsel. Obergruppenführer Kaltenbrunner, Sikkerhedspolitiets Chef og en Mand med stor Indflydelse hos Hitler, var rasende over de Indrømmelser, som Himmler havde gjort ved sine Forhandlinger med mig. Kaltenbrunner var en meget farlig Herre. Himmler havde derfor bedt Schellenberg advare mig mod at berøre disse Emner i Telefon. Kaltenbrunner havde nemlig givet Ordre til, at de Telefonapparater, som det kunde tænkes, jeg vilde anvende, skulde aflyttes meget nøje.

De følgende Dage konfererede jeg yderligere med Schellenberg, som paa sin Side raadslog med Himmler. Denne vilde, sagde Schellenberg, antagelig sammen med de øvrige Spidser indenfor det tyske Hierarki i Løbet af den nærmeste Fremtid begive sig til Sydtyskland. Jeg raadede Schellen-

Rigsudenrigsminister von Ribbentrop.

Folke Bernadottes Bil uden for Schönhausen.

Folke Bernadotte søger Dækning under et Flyverangreb.

berg til, at han i saa Tilfælde skulde blive i Nordtyskland, samt af Himmler forlange vidtgaaende Fuldmagter, i Særdeleshed vedrørende de norske og danske Fanger, saaledes at de i en saadan Situation kunde transporteres til Sverige. Schellenberg lovede at gøre et Forsøg paa at ordne dette, samt meddelte, at Himmler endnu en Gang havde berørt Spørgsmaalet om min eventuelle Rejse til Eisenhower. Jeg gav nu Schellenberg klar Besked om mit Standpunkt. Han skulde ikke foregøgle sig, at de Allierede nogen Sinde vilde indlede Forhandlinger med Himmler. Denne vilde kun under en ganske kort Overgangstid være i Stand til at tage Ledelsen i Tyskland. Bagefter maatte den overgives til de allierede Okkupationsmyndigheder. Muligvis skulde Himmler imidlertid paa denne Maade kunne forhindre, at der kom fuldstændigt Kaos i Tyskland.

Derefter præciserede jeg mine Betingelser. Jeg var, sagde jeg, beredt til at begive mig til Eisenhower paa følgende Betingelser

1. Himmler skulde offentliggøre en Erklæring om, at han af Hitler — der f. Eks. paa Grund af Sygdom var blevet forhindret i at fungere videre, — var blevet udset til at lede det tyske Folk.

2. Himmler maatte erklære det nationalsocialistiske Parti for opløst og afsætte alle Partitjenestemænd.

3. Himmler skulde give Ordre til, at de saakaldte Varulves Virksomhed skulde indstilles.

4. Før min Afrejse maatte jeg fra Friederichsruh have Bekræftelse paa, at der var blevet givet Ordre om, at samtlige danske og norske Fanger skulde transporteres til Sverige.

Gennemførelsen af disse Vilkaar forudsatte en Revolution i Tyskland. De indebar, at Himmler skulde afsætte Hitler, opløse den nationalsocialistiske Bevægelse og gøre en Ende paa det tredie Rige. Jeg for min Part troede, at

Himmler aldrig vilde acceptere disse Vilkaar. Men Schellenberg veg ikke tilbage. Han meddelte mig, at han vilde bearbejde sin Chef for at formaa ham til at antage disse Betingelser.

Under denne Samtale gav Schellenberg mig ogsaa den Oplysning, at Hitler havde givet Ordre til, at Koncentrationslejrene i Buchenwald, Bergen-Belsen og sandsynligvis ogsaa Theresienstadt skulde evakueres, og Fangerne tvinges til at tilbagelægge en Strækning paa 300 km til Fods. Schellenberg sagde, at han havde protesteret kraftigt mod dette; efter en stormende Forhandling var det ogsaa lykkedes ham at formaa Himmler til at give Kontraordre. Lejrkommandanterne havde faaet Besked om, at de ikke skulde evakuere, men overlade Fangerne til de allierede Tropper. Lignende Bestemmelser skulde ogsaa udfærdiges for Neuen-gamme.

Der herskede Korruption i Tyskland. Med en Pakke Cigaretter, $\frac{1}{2}$ Liter Brændevin eller en lille Pakke Kaffe kunde man gennemføre omtrent hvad som helst. Jeg fik et synligt Bevis paa dette, da jeg steg ud af Bilen ved Tempelhof. I Selskab med mig befandt sig Professor Seip og hans Frue, der havde sluttet sig til ham under hans Fangenskab. Himmler havde givet Tilladelse til, at de maatte forlade Landet. Hans Papirer blev imidlertid ikke færdige i Tide. Myndighederne meddelte os, at vi kunde rejse alligevel. Vi oplevede nu nogle spændende Minutter ude paa Tempelhof — hvordan vilde de fungerende Tjenestemænd stille sig? Det var en Pakke Cigaretter, der gjorde Udslaget. Professor Seip og hans Frue kunde tage Plads i Flyvemaskinen. Kort efter startede den. Maaske har jeg under mine Rejser i Tyskland aldrig følt en saa ægte Glæde som just da.

Det var den 9. April — paa 5-Aarsdagen for Tyskernes Invasion i Norge.

FRIEDRICHSRUH — BERLIN — HOHEN-
LÜCHEN—FLENSBORG—LÜBECK

19.—24. April.

10 Dage senere: General Patton var trængt ind i Böhmen. Nordholland var blevet befriet. Hamburg var blevet nedkæmpet. Berlins Forsvar svigtede overfor den russiske Stormbølge. Hitler udfærdigede en Ordre til de tyske Soldater af følgende Ordlyd: „Skyd de Officerer, der giver Ordre til Retraite!“

Da jeg den 18. April steg paa Nattoget fra Stockholm til Malmø, vidste jeg saaledes, at store Begivenheder var forestaaende. Men at mine Oplevelser skulde blive af en saa spændende Karakter, som Tilfældet blev, anede jeg ikke. Efter Ankomsten til København den 19. om Morgenen fløj jeg til en Flyveplads i Sønderjylland og blev ved den dansk-tyske Grænse mødt af en af det svenske Røde Kors' Delegater. De Rapporten, han gav mig, var meget foruroligende. Det viste sig, at den danske Generalkonsul i Hamburg et Par Dage før havde haft Forbindelse med Rigsstatholder Kaufmann og med ham truffet Aftale om, at de skandinaviske Fanger, der var blevet transporteret til Neuengamme, øjeblikkelig skulde sendes videre til Danmark. Da den tyske Partirepræsentant i Hamburg blev underrettet om dette, satte han sig straks i Forbindelse med Himmler, der naturligvis ikke kendte noget til Sagen. Himmler bestemte, at der ikke maatte sættes Transporter af nogen Art i Gang.

Han standsede ogsaa de Transporter af syge Skandinaver, som i nogen Tid var foregaaet mellem Neuengamme og Sverige.

Da jeg ankom til Friedrichsruh, raadede der en dyster Stemning. Og for mit eget Vedkommende blev jeg just ikke mere glad til Mode, da den tyske Forbindelsesofficer meddelte mig, at der efter hans Opfattelse fandtes meget smaa Udsigter til, at Transporterne overhovedet kunde fortsættes. Efter Middag den samme Aften opsøgte den samme Officer mig imidlertid og meddelte mig, at der var kommet Ordre om, at hele Lejren i Neuengamme skulde evakueres, og at Skandinaverne straks skulde transporteres til Danmark.

Forklaringen paa denne Kovending fik jeg senere af Himmler selv. Aarsagen til det hastige Opbrud var den Publicitet, som de Allierede havde givet Forholdene i Koncentrationslejrene i Buchenwald og Bergen-Belsen — Skildringer, som han erklærede var fuldstændig løgnagtige. Jeg svarede, at de Personer, der havde aflagt Rapport om disse Forhold, efter min Mening var saa troværdige, at man knapt kunde benægte, at deres Beretninger var sandfærdige. Himmler blev derefter uhyre ophidset og gav følgende Version af, hvad der var sket: Da en af de allierede Tanks var kommet i Nærheden af en af Lejrene, var der af en eller anden Grund gaaet Ild i den. De allierede Officerer havde faaet den Opfattelse, at Branden var opstaaet ved Beskydning fra det tyske Vagtmandskab, og havde givet Ordre til, at der skulde aabnes Ild mod Lejren. En Del af Barakkerne var paa denne Maade blevet sat i Brand. Det var, sagde Himmler, Forklaringen paa, at man bagefter, da de Allierede var trængt ind, var stødt paa saa mange forkullede Lig i Lejren. „Det er virkelig oprørende,“ tilføjede Gestapochefen, „at denne Lejr, der, efter hvad jeg ved, befandt sig i den allerbedste Tilstand, er blevet Genstand for saa skammelige Skildringer. Intet har ramt mig saa haardt som det,

den allierede Presse har publiceret i denne Forbindelse.“

Den følgende Dag gik vi straks i Gang med Arbejdet paa at faa alle Skandinaver ført bort fra Neuengamme. Det lykkedes os ogsaa, ikke mindst takket være den fremragende Hjælp, som vi fik af det danske Jyllandskorps, der var blevet organiseret med paaskønnelsesværdig Hurtighed og ankom til Neuengamme 12 Timer efter. Skandinaverne var altsaa reddet. Men hvad skulde der blive af alle de andre Fanger, hvis Antal gik op til ca. 20.000? Jeg ved det ikke. Jeg var ikke selv nærværende, da Evakueringen foregik, men mine svenske Kammerater fortalte mig, at den havde været brutal og var gaaet stærkt. De ikke-skandinaviske Fanger blev stuvet ind i Godstog, der skulde køre — hvordan? Den tyske Lejrkommandant, som vi spurgte om det, trak bare paa Skuldrene: Keine Ahnung. Godstogene, nogle af disse Spøgelsestog, der i de sidste Aar saa ofte var rullet mod Øst i de af Tyskerne beherskede Omraader, forsvandt med sin Menneskelast i det fjerne, og man har ikke siden hørt Tale om dem.

Den 20. April — Adolf Hitlers Fødselsdag — Dr. Göbbels forkyndte: „Vor Fører har ikke svigtet os. Dette er Sejren.“ 2 Dage efter begyndte de russiske Tropper at trænge ind i Berlin.

Det følte ganske ejendommeligt at komme til Berlin paa denne Dag — den 20. — der tidligere var blevet højtideligholdt med en saadan Begejstring af der Führers trofaste, hengivne, beundrende Folk. Nu var Berlin en tavs By, BARRIKADERNE var færdige, Folk drev omkring og ventede paa, hvad der vilde ske.

En Luftalarm tvang mig til nogle Timers Ophold i den svenske Bunker. Bagefter søgte jeg straks Kontakt med Brigadeführer Schellenberg, der meddelte mig, at Himm-

ler ikke var til at træffe i Berlin. Jeg bemærkede, at jeg absolut maatte vende tilbage til Friedrichsruh den følgende Morgen og opfordrede Schellenberg til at gøre, hvad der stod i hans Magt, for at arrangere et Møde engang i Løbet af Natten mellem den 20. og 21. April. Der gik nogle Timer. Saa kom der Meddelelse fra Schellenberg om, at jeg burde begive mig til Hohen-Lüchen, hvor jeg i Løbet af Natten kunde træffe Himmler. Da jeg hen paa Eftermiddagen forlod Berlin, kunde jeg høre den russiske Kanontorden.

Vejen var fyldt med Tropper og Flygtningeskarer, og det var ikke let at komme frem. Kl. 9 om Aftenen naaede vi imidlertid vort Bestemmelsessted. Professor Gebhardt oplyste mig om, at det endnu ikke var lykkedes ham at komme i Kontakt med Himmler. Der var vist intet andet at gøre end at vente. Vi spiste til Middag, man viste mig omkring paa Lazarettet, der var fuldt belagt med saarede fra Østfronten. Jeg blev bedt om at være til Stede, da nogle Soldater blev opereret. Kl. 12¹/₂ ringede Telefonen. Det blev meddelt, at Himmler vilde indfinde sig paa Hohen-Lüchen den følgende Morgen Kl. 6 til Frokost.

Det var en træt og udmattet Gestapochef, som paa det fastsatte Tidspunkt traadte ind i Spisestuen. Han følte maaske, at han burde give en Forklaring paa sit Udseende. Han understregede i hvert Tilfælde, at han knapt havde faaet lukket et Øje de sidste Nætter. Det virkede, som om han ikke havde Ro paa sig til at opholde sig noget Sted. — Han for omkring fra det ene Sted til det andet for at faa Afløb for sin Uro og Rastløshed.

Frokostbordet var meget velforsynet, og Himmler spiste med god Appetit. Engang imellem slog han med Neglene paa Fortænderne. Efter hvad Schellenberg bagefter fortalte mig, var dette et tydeligt Tegn paa, at han var nervøs. Denne Gang angik Samtalen udelukkende de humanitære

Forholdsregler. Jeg fremførte endnu en Gang mit Ønske om, at de skandinaviske Fanger, som nu var under Transport fra Tyskland til Danmark, maatte faa Tilladelse til at fortsætte til Sverige, og endnu en Gang afslog Himmler mit Ønske. Schellenberg fortalte bagefter, at Hitler atter havde forbudt enhver Indrømmelse paa dette Punkt.

Derimod gav Himmler efter i andre Henseender. Han bifaldt mit Ønske om, at de skandinaviske Fanger ved det svenske Røde Kors' Omsorg skulde overføres til Sverige, hvis det kom til Krigshandlinger i Danmark. Han viste sig ogsaa positivt interesseret i mit Forslag om, at det svenske Røde Kors skulde have Tilladelse til at afhente samtlige i Koncentrationslejren Ravensbrück indespærrede franske Kvinder. Han erklærede, at han ikke blot bifaldt dette, men at han ogsaa ønskede, at vi skulde transportere Kvinder af alle Nationaliteter derfra, da Ravensbrück sikkert i Løbet af kort Tid maatte evakueres. Jeg lovede ham straks at give vort Detachment Ordre herom.

Den militære Situation er meget alvorlig, forklarede Himmler, men han viste ingen Lyst til at gaa nærmere ind paa Emnet.

Umiddelbart efter Frokosten afrejste jeg til Friedrichsruh.

Efter et hastigt Besøg i vort Hovedkvarter, hvor jeg bl. a. traf Forholdsregler til at faa afhentet Kvinderne i Ravensbrück, begav jeg mig til Danmark, nærmere bestemt til den lille By Padborg lige Nord for den dansk-tyske Grænse. Jeg fik der Lejlighed til at inspicere de fremragende Arrangementer, som det danske Røde Kors og de danske Myndigheder havde truffet for at kunne modtage og huse Fangerne, inden de blev ført videre til forskellige Steder i Danmark. Jeg stiftede ogsaa Bekendtskab med den kendte Frøslevlejr, der laa i Nærheden af Padborg. Lejren var overfyldt som Følge af de Transporter fra Tyskland, som vi havde gen-

nemført de sidste Dage, men til Trods for dette var Stemningen høj blandt de norske og danske Fanger. Ganske vist blev de stadig bevogtet af Gestapomænd, ganske vist stod de stadig under tysk Kommando. Men alene det Faktum, at de havde lagt Tyskland bag sig, gjorde dem glade til Mode. Og den danske Mad var noget helt andet end den Føde, de havde faaet i Tyskland.

„Du gamla, du fria ...“ — dér stod de, alle disse Mænd og Kvinder, som havde sat deres Liv paa Spil for deres Land, og nynnede eller fløjtede den svenske Nationalsang. Jeg fik denne Oplevelse, da jeg traadte ud paa Trappen, der førte op til Sygehusbarakken, maaske den mest gribende af alle. Det var en Hilsen, der gik lige til Hjertet. Disse Mennesker var stadig ufrie, men de følte, at Friheden laa inden for deres Rækkevidde. De vidste mere end vel, hvad der vilde ske, hvis den tyske Lejrdisciplin satte ind i dette Øjeblik. De tog Risikoen, de vilde vise deres Taknemmelighed. De havde ikke kunnet gøre det paa en smukkere Maade.

Kl. 3 den følgende Morgen blev jeg vækket af en Telefonopringning fra Gestapochefen i Flensborg, der meddelte mig, at Brigadeführer Schellenberg maatte tale med mig i et meget vigtigt Anliggende. Da jeg havde lovet at besøge en anden Lejr i Jylland, der var blevet oprettet til de fra Tyskland transporterede Skandinaver, den samme Morgen, kunde jeg først senere paa Dagen indfinde mig i Flensborg. Her traf jeg Schellenberg Kl. 3 om Eftermiddagen.

Det var den 23. April.

Schellenberg lod straks Bomben springe: Det var forbi med Hitler, man regnede med, at han højst kunde leve et Par Dage til.

Samme Dag havde Dr. Göbbels ladet forkynde, at der Führer var ankommet til Berlin for personlig at overtage Ledelsen af Forsvarskampen.

Schellenberg gik videre med at udlægge Situationen.

S: Himmler har besluttet at faa arrangeret et Møde med General Eisenhower for at meddele ham, at han er villig til at lade de tyske Stridskræfter paa Vestfronten kapitulere. Er De parat til at formidle et saadant Budskab til General Eisenhower?

B: Det vilde være klogere, hvis Himmlers Ønske blev forelagt den svenske Regering. Den kan derefter, hvis den finder det muligt, sende den videre til Vestmagternes Repræsentanter. Jeg er imidlertid under ingen Omstændigheder villig til at fremføre en saadan Meddelelse til Udenrigsminister Günther, hvis ikke Himmler lover, at de tyske Stridskræfter i Norge og Danmark ogsaa skal kapitulere. Iøvrigt er det yderst tvivlsomt, om de Vestallierede vil gaa med til en Kapitulation paa Vestfronten. Og selv om det skulde vise sig at være Tilfældet, skulde dette ikke nødvendiggøre et personligt Møde mellem Himmler og Eisenhower. Himmler behøver jo blot at give Ordre til den tyske Øverstkommanderende om at strække Vaaben. Desuden — det er, — som jeg saa mange Gange tidligere har sagt, fuldstændig udelukket, at Himmler kan komme til at spille nogen Rolle i Fremtidens Tyskland. Det kan kun tænkes, at de Allierede vil anvende ham ved Gennemførelsen af selve Kapitulationen.

Schellenberg forklarede, at han fuldtud forstod mine Synspunkter og lovede at sætte Himmler ind i dem, inden vi traf hinanden. Vi søgte at faa Kontakt med Himmler pr. Telefon og blev enige om at mødes i Lübeck den samme Nat, altsaa Natten mellem den 23. og 24. April.

Denne Nat med dens forfærdelige Undergangsstemning vil jeg ikke glemme saa let. Himmler ankom til den svenske Legations „Dienststelle“ i Lübeck ca. Kl. 11¹/₂. Umiddelbart efter begyndte Sirenerne at hyle. Jeg spurgte Himmler, om han vilde nød i Beskyttelsesrummet, men understregede

ogsaa, at jeg ikke kunde garantere for, at vi kunde være alene: Vi kunde givetvis ikke nægte de andre, der boede i Huset, eller forbipasserende at søge Beskyttelse i Kælderen. Himmler tøvede et Øjeblik — saa bestemte han sig for at gaa ned. Her havde allerede samlet sig en lille Skare Svenskere og Tyskere. Himmler snakkede med Tyskerne, forhørte sig nøje om, hvorledes de havde det. Det var tydeligt, at han forsøgte at aflytte Folkestemningen — det var aldeles aabenbart, at han ikke var blevet genkendt. Jeg saa nu og da paa ham i den Time, vi tilbragte i Beskyttelsesrummet. Han virkede uhyre træt og nervøs og kæmpede efter alt at dømme en haard Kamp for at bevare den ydre Ro.

Sirenerne hylede igen — Faren var forbi. Vi forlod Kælderen og slog os ned i et af Legationens Værelser for at drøfte de Spørgsmaal, som Himmler vilde fremlægge. Klokken var nu godt 12¹/₂ om Natten. Paa det Bord, omkring hvilket vi sad, brændte et Par Stearinlys med lav Flamme. Der fandtes ikke anden Belysning, det elektriske Lys fungerede ikke.

Det var meget muligt — saaledes begyndte Gestapochefen sin Udlægning af Situationen — at Hitler allerede var død, og hvis det ikke var sket, vilde han sikkert dø i Løbet af de nærmeste Dage. Der Führer havde begivet sig til Berlin for at møde Døden sammen med sin Hovedstads Befolkning. Berlin var omringet. Det var kun et Spørgsmaal om Dage, inden den faldt. Ved de tre tidligere Lejligheder, da vi havde truffet hinanden — fortsatte Himmler — havde jeg antydnet overfor ham, at han burde gøre Ende paa Krigen. Han havde i og for sig givet mig Ret: Situationen var haabløs, Krigen maatte høre op, Tyskland maatte erkende sig besejret. Han havde imidlertid ikke ment at kunne svigte den Trokabsed, han havde svoret sin Führer. Nu var Situationen en anden. Det var meget muligt, at Hitler allerede var død...

„Jeg erkender at Tyskland er besejret.“ Gestapochefen udtalte Ordene med en resigneret Bevægelse. Og hvad vilde der nu ske? Himmler spandt videre paa Traaden, han tog et Centralproblem op, et Problem af afgørende Betydning for Europas og hele Verdens Fremtid. Paa sin særlige Maa-de berørte han Betydningen af den Legendedannelse, som meget snart kan ventes at sætte ind, den Legendedannelse, som efter det tredie Riges Undergang kan komme til at spille samme Rolle som Dolkestødslegenden efter Versaillesfreden. Alt afhæng af, sagde Himmler, hvorledes Tyskland vilde blive behandlet af de Allierede. Hvis de allierede Nationer havde til Hensigt fuldstændigt at knuse det tyske Folk, vilde Hitler fremdeles komme til at staa som en Nationalhelt, som den største af alle tyske Folkehelte. Adolf Hitler, vilde det blive sagt, havde ikke bare evnet at løse Tysklands indre Problem, han havde ogsaa „rejst“ det af den „fornedrede Tilstand“, hvori det befandt sig efter Versaillesfreden, for til sidst i Spidsen for sit Folk at gaa Helte-døden i Møde paa Berlins Barrikader.

Det maa være mig tilladt her at gøre et Indskud: Alt hvad jeg har oplevet og erfaret har givet mig den bestemte Overbevisning, at Myten om, at Hitler døde i Kamp paa Barrikaderne i sin Hovedstad, maa aflives en Gang for alle og snarest muligt.

Adolf Hitler var i Foraaret 1945 en psykisk og fysisk syg Mand. Mindst af alt var han i Stand til heroiske Bedrifter. At han besluttede at blive i Berlin og der møde Afslutningen, beroede sikkert paa, at han vidste, at han under alle Omstændigheder ikke havde lang Tid tilbage at leve i. Det er fremfor alt af særlig Betydning for det tyske Folk, at dette Faktum bliver klarlagt: Der findes intet heroisk over Adolf Hitlers Død. Skildringerne af hans heltemodige Slutkamp er en ren Myte. Han døde som en jaget Mand og som en fejj Mand — lige saa fejj som saa godt som alle

hans Drabanter viste sig at være i Opløsningens Dage. Det mest skæbnsvangre, der kan indtræffe, er, at det tyske Folk føler sig manet til at stille Adolf Hitler op paa en Piedestal.

Samtalen fortsatte.

H: I den Situation, der nu er opstaaet, mener jeg, at jeg har frie Hænder. For at skaane saa store Dele af Tyskland som muligt for en russisk Invasion er jeg villig til at kapitulere paa Vestfronten for at lade Vestmagternes Tropper saa hurtigt som muligt rykke mod Øst. Derimod er jeg ikke beredt paa at kapitulere paa Østfronten. Jeg har altid været og vil altid vedblive at være Bolschevismens svorne Fjende. Ved Verdenskrigens Begyndelse modarbejdede jeg med Næb og Kløer den russisk-tyske Pagt. Er De villig til at viderebefordre en Meddelelse af denne Art til den svenske Udenrigsminister, saa denne kan orientere Vestmagterne om mit Forslag?

B: Det er efter min Mening fuldstændig umuligt at gennemføre en Kapitulation paa Vestfronten og bagefter fortsætte Kampen paa Østfronten. Man kan betragte det som aldeles sikkert, at England og Amerika ikke vil træffe nogen som helst Separataftaler med Tyskland.

H: Jeg indser, hvor uhyre vanskeligt dette er, men jeg vil i hvert Tilfælde gøre et Forsøg paa at redde Millioner af Tyskere fra russisk Okkupation.

B: Jeg er ikke villig til at fremføre Deres Meddelelse til den svenske Udenrigsminister, hvis ikke De lover, at Kapitulationen ogsaa skal indbefatte Danmark og Norge.

Himmler svarede uden Betænkning, at han var villig til at gaa med til dette, og at han intet havde at indvende imod, at amerikanske, britiske og svenske Tropper besatte Danmark og Norge, hvorved de tyske Tropper skulde nedlægge Vaabnene. Han gjorde kun et Forbehold: Danmark og Norge maatte ikke besættes af russiske Tropper. Jeg spurgte Himmler, hvad han tænkte paa at gøre, hvis han fik et

negativt Svar paa sit Tilbud. Himmler svarede: „I saa Tilfælde tager jeg Befalingen over en Bataillon paa Østfronten og falder i Kamp.“ Som bekendt udførte han aldrig denne Hensigt.

Efter at jeg endnu en Gang havde understreget, at jeg var umaadelig skeptisk angaaende Mulighederne for, at Vestmagterne vilde gaa med paa hans Forslag, opfordrede jeg ham til at skrive et kort Brev til Udenrigsminister Günther, som jeg kunde overrække denne som et synligt Bevis paa, at Himmler virkelig gennem mig ønskede at opnaa den paatænkte Kontakt. Himmler opfyldte straks mit Ønske. Han erklærede ogsaa, at han, hvis et Møde kunde arrangeres mellem ham og Eisenhower, var beredt til at afgive omtrent følgende Deklaration:

„Jeg erkender, at den tyske Krigsmagt er blevet besejret af Vestmagterne. Jeg er beredt til betingelsesløs Kapitulation paa Vestfronten, og jeg er ligeledes villig til at diskutere den tekniske Fremgangsmaade for en Kapitulation af de tyske Stridsskræfter i Danmark og Norge“.

Dette var, sagde Himmler, den bitreste Dag i hans Liv.

Vi blev enige om, at jeg paa den hurtigste Maade skulde vende tilbage til Sverige og gennem Schellenberg give Himmler Besked om Resultatet af hans Aktion. Inden jeg gik, berørte jeg yderligere to Spørgsmaal. Jeg sagde til ham, at Dødsdommene i Danmark maatte ophøre. Han maatte selv kunne indse, at de kun resulterede i, at Danskernes glødende Had mod Tyskland og Tyskerne blev yderligere forøget. Endvidere tog jeg Spørgsmaalet om Kong Leopold af Belgiens Frigivelse op. I begge Tilfælde lovede Himmler at opfylde mit Ønske. Vi forlod Legationsbygningen. Kl. var omkring 2¹/₂. Himmler holdt stædig paa, at han selv vilde sidde ved Rattet, da han skulde vende tilbage til Østfronten. Det førte kun til, at han i Starten kørte lige ind i det Pigtraad, der omgav Villaen, og vi havde et forfærdeligt Be-

svær med at faa Bilen løs. Legationssekretær Torsten Brandel og Attacheen Grev Aksel Lewenhaupt, der overværede Bortkørselen, var enige med mig i, at der laa noget symbolsk i den Maade, hvorpaa Himmler foretog sin Sorti.

Senere paa Morgenen vendte jeg sammen med Schellenberg tilbage til Flensborg. Min Ledsager fortalte, at Himmler havde diskuteret videre med ham om sit eventuelle Møde med Eisenhower. Han havde forsøgt at leve sig ind i, hvorledes dette Møde skulde forme sig, han havde spurgt, om han skulde bukke for den allierede Øverstbefalende, og om han skulde byde ham Haanden.

Den samme Dags Formiddag afrejste jeg med Ambulanceflyvemaskine til København og derfra videre til Stockholm. I Kastrup stod den svenske Minister Dardel, som jeg satte ind i, hvad der var sket. Forbindelserne mellem Stockholm og Schellenberg burde nemlig gaa via Sveriges Minister i København til Attaché Lewenhaupt, som jeg havde bedt om at blive i Aabenraa.

STOCKHOLM—ODENSE—AABENRAA—
KØBENHAVN—STOCKHOLM

24. April—7. Maj.

Ved min Ankomst til Stockholm den 24. April søgte jeg straks Kontakt med Udenrigsministeriet. Jeg traf Excellencen Günther, Kabinetssekretær Boheman og Chefen for Udenrigsministeriets politiske Afdeling, Utrikesrådet von Post i Udenrigsministeriets Bygning Kl. 9 om Aftenen, 1 Time senere aflagde Excellencen Günther og jeg Besøg hos Statsministeren, og Kl. 11 ankom vi til Udenrigsministeriet. De svenske Herrer hørte paa min Rapport. Himmlers Tilbud var udelukkende rettet til de Vestallierede, en Forhandlingsvej som imidlertid efter Udenrigsministeriets Opfattelse ikke var fremkommelig paa Grund af den aabenbare Nødvendighed af, at Sovjetunionen blev informeret. For alligevel at klarlægge Himmlers i og for sig opsigtsvækkende Forhandlingsvillighed for de Allierede, blev der senere paa Aftenen arrangeret et Møde mellem Excellencen Günther, den britiske Minister Sir Victor Mallet, den amerikanske Minister Mr. Herschel Johnson, Kabinetssekretær Boheman og mig. De to udenlandske Diplomater fremførte, at det givetvis var usandsynligt, at deres Regeringer vilde gaa med til Himmlers Forslag, og at de ganske sikkert skulde forhandle med Moskva-Regeringen i dette Spørgsmaal.

Der gik 2 Dage. Den 26. April om Aftenen blev jeg ringet op af Kabinetssekretær Boheman, som meddelte mig, at det amerikanske Svar, underskrevet af Præsident Truman, var kommet. Jeg begav mig straks til den amerikanske Legation, hvor jeg traf sammen med Mr. Johnson og Boheman. Telegrammet havde følgende Ordlyd:

„En tysk Kapitulation vil kun blive modtaget paa det Vilkaar, at der sker betingelsesløs Kapitulation paa alle Fronter og overfor saavel Storbritannien som Sovjetunionen og U. S. A. Naar disse Vilkaar er blevet opfyldt, maa de tyske Stridskræfter paa alle Fronter og alle Krigsskuepladser straks strække Vaaben for de lokale allierede ansvarlige Officerer. Hvor som helst Modstanden fortsætter, vil de allieredes Angreb derefter hensynsløst blive fortsat, indtil der er opnaaet fuldstændig Sejr.“

Kabinetssekretæren og jeg begav os derefter til Udenrigsministeren, der fremhævede, at Svaret jo langt fra var uventet. Det blev besluttet, at jeg snarest skulde rejse til Schellenberg for at overlevere ham Svaret. Udenrigsministeren fremhævede, at hvis jeg selv rejste ned og overbragte Svaret, kunde man undgaa, at Forhandlingstraaden blev brudt og derigennem have Mulighed for fortsat at kunne diskutere Spørgsmaalet om en tysk Kapitulation i Norge og Danmark.

Den 27. April fløj jeg til Odense, hvor jeg traf sammen med Brigadeführer Schellenberg, der fik Vestmagternes Svar paa Himmlers Kapitulationstilbud. Først blev han meget nedslaaet: Der fandtes, sagde han, nu knapt nogen Mulighed for at løse Spørgsmaalet. Efter at vi havde diskuteret nogen Tid, kom han imidlertid paa andre Tanker. Maaske man alligevel, mente han, kunde finde frem til en tysk Kapitulation i Norge og Danmark, saaledes at disse to Lande ikke blev ødelagt ved at blive forvandlet til Krigsskueplads i Krigens sidste Akt. Vi blev enige om, at vi

Storadmiral Dönitz.

Gen. Schwerin von Krosigk.

skulde mødes i Lübeck den følgende Dag for at fortsætte Diskussionen sammen med Himmler.

Jeg tog ind hos Amtmand Thomsen i Aabenraa, og dér indfandt Brigadeführer Schellenberg sig den følgende Morgen. Han meddelte mig, at Himmler umuligt kunde komme til Lübeck. Han var nemlig rejst til et Sted Nord for Bremen og ønskede, at vi skulde træffes der. Schellenberg og jeg blev enige om, at der næppe var nogen Grund til, at jeg begav mig ind i selve Kampzonen. Det bedste vilde være, hvis han alene opsøgte Himmler for at underrette ham om Situationen.

Dette skete den 28. April. Hen paa Eftermiddagen den samme Dag sad jeg og lyttede til den saakaldte Atlantic-Senders Middagsudsendelse. Pludselig hørte jeg mit Navn blive nævnt. Det efterfulgtes af en Meddelelse om, at ifølge indgaaede Meddelelser fra London og New York havde jeg indledt Forhandlinger med S.S.-Chefen, Rigsminister Himmler om en tysk Kapitulation. Min første Reaktion var denne: nu er det hele ødelagt. Der vil ikke finde flere Forhandlinger Sted.

Jeg har senere skiftet Opfattelse paa dette Punkt. Den Publicitet, som mine Forhandlinger fik paa dette tidlige Stadium, fik i Virkeligheden afgørende Betydning i positiv Forstand. Den resulterede nemlig i, at en meget vigtig Beslutning pludselig blev ændret. Det var efter alt at dømme oprindelig blevet besluttet, at Himmler efter Hitlers Død skulde være det tyske Riges Fører. Som Følge af Offentliggørelsen af Himmlers Kapitulationstilbud blev dette imidlertid ændret. Storadmiral Dönitz blev udset i Stedet for Himmler. Det er meget tvivlsomt, om de Allierede nogen Sinde vilde have indledt Forhandlinger med Himmler i Betragtning af, hvor frygteligt kompromitteret han stod overfor hele Verden. Det gik betydeligt nemmere med Dönitz. Han var jo først og fremmest Militær, han kunde som saadan paa

en hel anden Maade end Himmler indvirke paa den tyske Krigsmagt, og han var i de Allieredes Øjne mindre ubehagelig at forhandle med end Gestapochefen. Himmler siges senere at have sagt til Schellenberg, at han var meget skuffet over at være blevet forbigaaet. Paa den anden Side sagde han, at han ansaa Situationen for at være saa alvorlig, at alle personlige Hensyn og Interesser maatte sættes til Side. Han var derfor parat til loyalt at samarbejde med Dönitz. Jeg tror ogsaa at vide, at Himmler lige til det sidste forfægtede den Opfattelse, at det var absolut nødvendigt i det mindste at lade de tyske Stridskræfter i Danmark og Norge kapitulere. Han blev i dette Synspunkt støttet kraftigt ikke alene af Schellenberg, men ogsaa af den nye Udenrigsminister Grev Schwerin von Krosigk.

Den 29. April vendte Brigadeführer Schellenberg tilbage fra sin Ekspedition. Han havde, fortalte han, ganske rigtigt truffet Himmler et Sted Nord for Bremen. Det havde ikke været noget behageligt Møde for ham. Himmler havde faaet Underretning om den Publicitet, man i England og Amerika havde givet vore Forhandlinger og havde været aldeles rasende. Det ene Øjeblik havde han truet med at arrestere Schellenberg som den, der sammen med mig havde inspireret ham til at indlede Kapitulationsforhandlingerne. Et Øjeblik efter havde han foreslaaet, at baade han og Schellenberg skulde stille sig under General Schörner's Kommando for at gaa til Angreb paa Østfronten i Spidsen for en Bataillon. Det var efterhaanden lykkedes Schellenberg at berolige ham. Efter et Par Timers Diskussion erklærede Himmler sig parat til at lade de tyske Tropper i Norge kapitulere samt ogsaa lade de tyske Styrker i Danmark strække Vaaben for engelske Tropper.

Jeg telefonerede straks til Stockholm og forlangte, at en Repræsentant for Udenrigsministeriet snarest muligt skulde indfinde sig i København for at mødes med Schellenberg.

Umiddelbart efter afrejste Schellenberg og jeg i Bil til København, hvortil vi ankom den samme Aften.

Der raadede uhyre Spænding i København denne Dag — den 30. April — da jeg dér genoptog mine Forhandlinger. Der cirkulerede talrige Rygter, og man ventede naar som helst Meddelelse om, at Tyskland havde kapituleret. Mine Forhandlinger med Himmler var nu almén kendt, og man troede, at jeg var kommet til København for sammen med Dr. Best, det tredie Riges befuldmægtigede Udsending i Danmark, at diskutere de tekniske Spørgsmaal i Forbindelse med Kapitulationen. Store Menneskeskarer havde samlet sig udenfor Hotel d'Angleterre paa Kongens Nytorv for at følge Begivenhedernes Udvikling.

Under et Møde paa mit Hotel hørte jeg pludselig Skud ude paa Torvet, og da jeg gik hen til Vinduet, saa jeg i Tusindvis af Mennesker, der flygtede til alle Sider, mens nogle Hipomænd, der var ankommet i deres Biler, rensede Torvet med deres Maskinpistoler. Skyderiet var ikke særlig livligt, og jeg kunde ikke se, at nogen var kommet til Skade, men i det Øjeblik forstod jeg bedre end nogen Sinde tidligere det Had, Danskerne nærede ikke blot til de tyske Erobrere, men ogsaa frem for alt til de af deres Landsmænd, som havde stillet sig i Okkupationsmagtens Tjeneste og var blevet Forrædere mod deres Land. Disse Hipomænd i deres mørkeblaa Uniformer gjorde et modbydeligt Indtryk paa mig. Det var unge Slyngler, der nød den Magt, de stadig havde, men som de forstod snart skulde tages fra dem. Som Borger i en neutral Nation var det særdeles nyttigt for mig at være Vidne til denne Episode. Den gav mig et Indblik i, hvorledes det danske Folk maa have følt under de haarde og prøvende Okkupationsaar.

Efter at jeg havde forhandlet med det svenske Udenrigsministeriums Repræsentant Utrikesrådet von Post, og Schellenberg med Dr. Best, og efter at jeg i Korthed havde orien-

teret den danske Konge om Situationen, traf Schellenberg, von Post og jeg hverandre i den svenske Legation Kl. 11¹/₂. Schellenberg gjorde rede for sit Besøg hos Himmler. Fra svensk Side mente man imidlertid, at der maatte skabes yderligere Klarhed. Schellenberg besluttede derfor at foretage endnu en Rejse til Himmlers Hovedkvarter.

Ved den følgende Frokost paa Legationen var ogsaa Dr. Best til Stede. Det paastaas — jeg har hørt mange Danskere sige det — at han under Okkupationen havde forsøgt at være saa human som muligt, og at han ved flere Lejligheder havde grebet ind, naar Gestapos Metoder var blevet altfor brutale. Jeg undgik at diskutere storpolitiske Spørgsmaal med ham, men spurgte, om han ikke vilde gaa med til, at en Del Englændere og Amerikanere, der havde været interneret i Danmark lige siden Krigens Begyndelse, fik Lov til at blive overført til Sverige. Best godkendte straks dette Forslag. Han sagde, at han vilde gøre denne Indrømmelse som en personlig Gunst mod mig, da han mente, at han og hans Regering stod i Taknemmelighedsgæld til mig for, hvad jeg havde kunnet udrette i Forbindelse med mit Arbejde ved Udvekslingen af tyske og allierede Krigsfanger.

Saa kom da den 1. Maj og dermed om Aftenen det Budskab, som Millioner af Mennesker i Aarevis havde ventet paa og længtes efter: Hitler var død. „Vor Fører Adolf Hitler er faldet,“ forkyndte Storadmiral Dönitz i sin Radiotale. „Som Afslutning paa hans Kamp og hans urokkeligt retlinede Livsbane staar hans Heltedød i Rigets Hovedstad... Føreren har udnævnt mig til sin Efterfølger.“ Og i en Dagsbefaling til den tyske Hær udtalte Dönitz: „Den største Helt i Tysklands Historie har forladt Scenen.“

For mig indebar denne Heltedød, at — saavidt jeg kunde forstaa — Udgangspunkterne for mine Forhandlinger helt var blevet forskubbet. Jeg havde tidligere paa Dagen, umid-

delbart efter min Tilbagekomst til Stockholm, en Konference med Excellencen Günther og Kabinetssekretær Boheman, og jeg troede da stadigvæk, at en Løsning af Kapitulationsproblemet skulde være muligt. Nu var det hele blevet kuldkastet. Det var ikke Himmler, der var blevet placeret i den afgørende Stilling. I Stedet for ham var Storadmiral Dönitz blevet udset til Hitlers Efterfølger, og Dönitz manede til fortsat Kamp: „Jeg overtager den øverste Kommando over alle Grene og alle Vaabenarter indenfor den tyske Krigsmagt med den Hensigt at fortsætte Kampen . . .“

Sceneforandringen foregik imidlertid hurtigt. Om Aftenen den 4. Maj fik jeg gennem Utrikesrådet von Post, som den foregaaende Dag var kommet tilbage til Stockholm, Meddelelse om, at Schellenberg var vendt tilbage til København, og Schellenberg havde haft mærkelige Ting at berette: For det første havde Storadmiral Dönitz besluttet at kapitulere med samtlige tyske Styrker i Holland, det nordvestlige Tyskland og Danmark. For det andet vilde Schellenberg selv komme til Stockholm den følgende Morgen med en Fuldmagt fra Dönitz, der berettigede ham til at slutte Overenskomst om tysk Kapitulation i Norge.

Schellenberg, der var blevet udnævnt til Envoyé, ankom den 5. Maj Kl. 10 med ekstra Maskine til Stockholm, og umiddelbart efter fandt der et Møde Sted paa Dragongården mellem ham, Utrikesrådet von Post og mig. Schellenberg forelagde sin af Dönitz underskrevne Fuldmagt og meddelte, at han af den nye tyske Udenrigsminister Grev Schwerin von Krosigk var blevet bedt om at gøre et Forsøg paa at udvirke et Møde med General Eisenhower for at diskutere Spørgsmaalet om almindelig tysk Kapitulation.

Schellenberg gav ogsaa andre interessante Detailler. Han havde i Mürwick i Nærheden af Flensborg haft en lang Konference med Dönitz, Schwerin von Krosigk og Himm-

ler, hvor ogsaa Generalfeltmarskal Keitel og General Jodl havde været til Stede. Schellenberg havde ved denne Lejlighed faaet Regeringen til at træffe Beslutning om Kapitulation for alle tyske Tropper i Holland, det nordvestlige Tyskland og Danmark — den eneste, der havde sat sig stærkt imod Forslaget var Keitel. Utrikesrådet von Post meddelte Schellenberg, at den svenske Regering naturligvis fandt det nødvendigt at give de i Stockholm værende Repræsentanter for de allierede Magter Underretning om, hvad der var sket. Schellenberg ønskede endvidere, at den tyske Minister Thomsen og en Repræsentant for den tyske Militærattaché skulde faa Lejlighed til at rejse til den norsk-svenske Grænse for at sætte General Böhme ind i Situationen. De to Herre afrejste med en svensk Militærmaskine fra Barkarby Kl. 18,30.

Den følgende Dag, den 6. Maj, rapporterede Minister Thomsen, at han om Morgenen havde haft et Møde ved Grænsen med en Repræsentant for General Böhme. Denne havde meddelt, at Böhme ingenlunde var villig til at kapitulere med sine Styrker, hvis han ikke fik direkte Ordre fra Dönitz. Han havde erklæret, at de tyske Stridskræfter i Norge var fuldstændig intakte. De vilde uden Vanskeligheder kunne holde Stand endnu et Par Maaneder. Han var derfor ikke villig til at adlyde en af Gesandten Schellenberg udfærdiget Kapitulationsordre.

Straks efter kom der Telefon fra Grev Schwerin von Krosigk, som stadig befandt sig i Mürwick sammen med de øvrige Regeringsmedlemmer. Udenrigsministeren meddelte, at der var blevet oprettet direkte Kontakt mellem den tyske Regering og General Eisenhower, og at der var blevet indledt Forhandlinger angaaende Norge. Det lykkedes senere paa Dagen Schellenberg at komme i Telefonforbindelse med Dönitz. Han meddelte Storadmiralen, at General Böhme aabenbart ikke var underrettet om den virkelige

Stilling og bad ham give direkte Ordre om, at Kapitulation i Norge skulde sættes i Gang. Dönitz svarede, at det var muligt, at han vilde indlede direkte Forhandlinger med Eisenhower om dette Spørgsmaal, og at det derfor ikke var sikkert, at den svenske Regering skulde træde ind under de fortsatte Forhandlinger.

Mandag den 7. Maj Kl. 10,15 kom den endelige Telefonbesked fra Grev Schwerin von Krosigk. Natten mellem den 6. og 7. Maj, sagde Udenrigsministeren, var Tysklands fuldstændige Kapitulation blevet besluttet. Forhandlingerne om Kapitulationsdokumenternes Udfærdigelse foregik mellem ham og General Eisenhower. Jeg underrettede straks Kronprinsen, General Ehrensvärd og Kabinetssekretær Boheman om, hvad der var sket. Jeg var antagelig den første Svensker, der fik Meddelelse om den store Begivenhed.

Dette var altsaa Afslutningen. Krigen i Europa laa bag os. Det Mareridt, som det nazistiske System havde været, var ophørt at være en Realitet. Millioner af Mennesker kunde indrette sig paa et Genopbygningsarbejde, der skulde gaa ud paa at skabe en lysere Verden. Jeg følte i dette Øjeblik en meget stærk Taknemmelighed over, at jeg til en vis Grad havde kunnet medvirke i sidste Akts Begivenheder og maaske derigennem have bidraget til, at Vaabenstilstanden kom paa et tidligere Tidspunkt, end det ellers vilde have været Tilfældet. Jeg havde haft Lejlighed til paa nært Hold at følge verdenshistoriske Begivenheder. Tæppet gik nu ned for en Verden, der havde rummet et større Maal af Ondskab og et større Maal af Lidelser end maaske nogen tidligere Epoke i Europas Historie.

EPILOG

Under mine Rejser i Tyskland i Foraaret 1945 fik jeg adskillige Oplysninger om det tredie Riges førende Skikkelser, hvilke maatte anses for at stamme fra paalidelige Kilder. Disse Oplysninger har overbevist mig om, at det for Verdens videre Udvikling er overordentlig betydningsfuldt, at der skabes fuldstændig Klarhed over to Spørgsmaal. Det maa for det første gøres absolut klart for det tyske Folk, at Tyskland i 1945 led et totalt Nederlag ikke blot paa den militære Front, men ogsaa paa alle andre Fronter — aldeles som i 1918, da den tyske Propaganda alligevel snart efter angav et „Dolkestød“ fra Hjemmefronten som den virkelige Aarsag. Myten om den tyske Krigsmagts Uovervindelighed maa en Gang for alle udryddes. Der maa ikke gives Plads for en ny Dolkestødslegende. For det andet maa det tyske Folk ogsaa bringes til at indse, af hvilken Kaliber de førende Mænd i det tredie Rige var. Mine Erfaringer siger mig, at de var Mænd uden moralske Begreber og uden al menneskelig Rejsning. I Slutakten sad de med deres uhyggelige Fortid, desperat intrigerende mod hverandre, samtidig med at de forsøgte at krybe bag Ryggen paa hinanden, fejge, ubeslutsomme og raadville. Afslutningen paa det tredie Rige savnede al Værdighed, al tragisk Rejsning, den var i smaat Format, fordi de optrædende Mennesker var saa smaa og saa mindreværdige. De kæmpede ikke for en Idé, en Tro, en Overbevisning, de kæmpede kun for deres Liv, der var blevet kriminaliseret ved Forbrydelser, som aldrig kunde sones.

Lad os kaste et hastigt Blik paa det tredie Riges førende

Skikkelser, saadan som de opførte sig i Tusindaarsrigets trettende og sidste Aar.

Der Führer — den allerede af Storadmiral Dönitz introducerede Legende siger, at han døde Heltedøden, kæmpende for sit Folk paa Vesteuropas sidste Barrikader mod Bolschevismen. Vi skal faa at høre, at der paa særdeles informeret tysk Hold findes en anden Opfattelse af dette Spørgsmaal. Der Führer døde ingen Heltedød. Det kan anses for aldeles sikkert, at han blev myrdet. Ganske vist beholdt han sin ledende Stilling lige til det tredie Riges allersidste Dage, men han havde for længe siden mistet al Evne til at tage et positivt Initiativ, han kunde kun forhindre Beslutninger, der var blevet taget af hans Medhjælpere. For sine Omgivelser var han blevet en Rædselsskikkelse, næsten paa samme Maade som han var det for den øvrige Verden. Var der en eller anden som mishagede ham, var han straks parat med Henrettelsesordren. Adolf Hitler var i sidste Akt en fysisk og psykisk mærket Mand — efter al Sandsynlighed mærket af en Sygdom, som kan forklare adskillige af hans vanvittige Forholdsregler og Ideer. Hans Hænder rystede, han kunde ikke længere gaa, han bevægede sig kun med Besvær henover Gulvet. Han følte, hvorledes hans Livsbane hurtigt forkortedes og var vel vidende om, at alt var totalt mislykkedes for ham, at hans Modstandere var i Færd med at omringe ham, at Situationen blev mere og mere fortvivlet. Lige til det sidste skete det, at han telefonerede til Himmler, brølede sine Anklager, i desperat Forsøg paa at fremtvinge en Forandring i Situationen. I Hitlers nærmeste Kreds fandtes først og fremmest Eva Braun, hans Elskerinde. Eva Braun, der tilhørte en Münchenerfamilie og siges at have været en meget smuk Kvinde, havde, efter hvad der fortaltes mig, meget stor Indflydelse paa Hitler. Hendes Indflydelse var i det hele taget betydelig. Det var f. Eks. hende, der jævned Vejen for Obergruppenführer Kaltenbrunner, en af de ondeste Aan-

der i den Kamarilla af Mænd og Kvinder, der afgjorde Tysklands Skæbne i disse Dage. Kaltenbrunner var intim Ven med et andet Medlem af Kredsen, Gruppenführer Fegelein, der var gift med Eva Brauns Søster, og som hurtigt var avanceret fra almindelig Ridelærer til høje Stillinger. Disse fire, de to Søstre Braun, Kaltenbrunner og Fegelein hørte til de allerfarligste i Kredsen omkring Hitler. Kaltenbrunner tilbragte i den sidste Fase flere Timer daglig sammen med der Führer og gjorde, hvad han kunde, for at hidse ham op til at fortsætte ad den Vej, han for længe siden var slaaet ind paa.

Til Koryfæerne i det tredie Riges sidste Dage hørte ogsaa Rigslederen Martin Bormann, Rudolf Hess' Efterfølger — han var ogsaa en Mand med meget stor Indflydelse hos Hitler. Hans Specialitet var Intriger. Desuden havde han dyrket et Talent, der viste sig at være meget værdifuldt: Evnen til ved sine Referater for Hitler at forenkle indviklede Problemer til det yderste. Det var en Evne, der Führer satte meget stor Pris paa.

Goebbels, som hentede Kraft fra sine egne Taler, som aldrig ophørte med at begejstres af dem, selv efter at saa godt som alle var ophørt med at tro paa, hvad han sagde, og som fra sit sikre Beskyttelsesrum med flammende Taler manede Berlins Befolkning til at kæmpe til sidste Mand; Göring som efter 1940 efter alt at dømme ikke kunde formaas til at tro andet, end at Tyskland definitivt havde vundet Krigen og som Følge af denne Tro i hurtigt Tempo lod Flyvevaabnet forfalde; Ribbentrop med sit stupide Hovmod og sine indskrænkede Synspunkter, — ogsaa de hørte til den indre Kreds omkring Hitler lige til Slutningen; Görings Indflydelse synes dog at have været saa godt som fuldstændig elimineret. Og saa var der Heinrich Himmler, om ham skal i denne Forbindelse blot siges, at han syntes at have været lige saa bange for Hitler, som Hitler var bange for Himmler. Kamarillaen omkring Hitler satte spe-

cielt sine Intriger ind mod Gestapochefen. De resulterede i, at han blev sendt til Fronten, først — det var sidst paa Efteraaret 1944 — til Vestfronten og derefter til Oderfronten. Oderfronten var et af de allervanskeligste og et af de mest udsatte Afsnit. Meningen var, at disse Hverv skulde mislykkes for Himmler. Han skulde kompromitteres. Og bagefter skulde han likvideres.

Himmler sluttede som Selvmorder. Men forinden var Hitler blevet likvideret.

Kort efter at Tæppet var gaaet ned for den europæiske Krig, havde jeg en længere Samtale med Envoyeen Schellenberg, der — som tidligere nævnt — kom til Stockholm for at arrangere de tyske Tropper i Norges Kapitulation, og som stadig befandt sig i den svenske Hovedstad. Paa Grund af mine tidligere Forbindelser med Schellenberg var det nødvendigt for mig at have en sidste Konference med ham. Schellenberg havde paa Grund af sin mod den officielle Kurs fronderende Stilling følt sig foranlediget til at støtte mine Planer i Røde Kors Tjeneste. Og det kan siges, at den Maade, hvorpaa han anvendte sin Indflydelse under de sidste Begivenheder, i ikke ringe Grad bidrog til at forhindre, at Danmark og Norge blev Skuepladser for en ødelæggende Kamp. Beslutningen om, at de tyske Tropper dér skulde kapitulere betingelsesløst, beroede i høj Grad paa hans energiske Forestillinger. Nu sad Schellenberg og fortalte mig om sine Oplevelser under sidste Akt. Han gav mig ogsaa et Indblik i det Spil bag Kulisserne, der udviklede sig i Forbindelse med min Opdukken paa den tyske Scene. Hans Fortælling — for hvis Rigtighed han naturligvis selv maa tage Ansvar — forekom mig fra et historisk Synspunkt og som et Supplement til mine egne Beretninger at være af saa betydelig Interesse, at dens Hovedindhold burde offentliggøres.

SCHELLENBERGS REDEGØRELSE

— Lad mig som Indledning — saaledes begyndte Schellenberg sin Skildring — nævne en meget belysende Episode. I 1943 blev Schweiz pludselig skudt i Forgrunden for den tyske Ledelses politiske Interesse. Det var paa et hængende Haar, at det var blevet angrebet. Planerne var allerede blevet udarbejdet, Hitler, Ribbentrop og Bormann havde godkendt dem. Man mente, at den militærpolitiske Situation, som var opstaaet ved de Allieredes Landgang i Italien, krævede et Indgreb. Jeg bekæmpede disse Planer med Næb og Kløer, bl. a. ved at søge Kontakt med visse Venner i Schweiz. Til sidst blev Aktionen ogsaa indstillet hovedsagelig som Følge af økonomiske Overvejelser. Men det var nær ved, at Schweiz havde maattet dele Danmarks og Norges og alle de okkuperede Landes Skæbne. Det hele var en for det tredie Riges Udenrigspolitik særdeles typisk Episode.

Det var ogsaa blot *et* af de Tilfælde, hvor jeg aktivt forsøgte at modarbejde den officielle Politik. Efter at jeg i 1940 var blevet Chef for det tyske Efterretningsvæsens politiske Afdeling og i 1944 havde faaet Ledelsen af hele Organisationen, fik jeg hurtigt Øjnene op for Regimets Brister. Den ledende Klike var gennemkorrumperet. Den eneste Undtagelse var efter min Mening S.S.-Chefen Himmler. I samme Grad som jeg blev overbevist om at den af Hitler og Ribbentrop dirigerede Politik maatte faa katastrofale Følger, stod det for mig som et Livsvilkaar for Tyskland, at der skabtes en Modvægt til denne Politik. Den eneste, der kunde organisere en saadan Modvægt, var efter min

Opfattelse Himmler. Jeg søgte at nærme mig ham i denne Aand og prøvede at faa en saadan Indflydelse paa ham, at hans Kræfter blev vendt i den Retning jeg tilsigtede. Jeg var overbevist om, at Tyskland paa en eller anden Maade maatte forsøge at komme ud af Krigen med Vestmagterne.

Der fandtes, hvor underligt det end lyder, ved min Ud-nævnelse ingen virkelig Organisation i det tredie Rige for det politiske Efterretningsvæsen. Der fandtes endnu mindre nogen Forstaaelse for dets Opgaver. Det ansaas for at være overflødig af den enkle Grund, at det tredie Rige ikke behøvede nogen virkelig Oplysning om den indre Situation i andre Lande. Det tredie Rige kunde klare sig uden det. Denne Opfattelse deltes af Hitler, der stillede sig fuldstændig afvisende overfor mig, saavel som af Ribbentrop. Den eneste, der viste mig nogen Interesse, var Himmler, men ogsaa han beredte mig Vanskeligheder, da han var fanget af de Fordomme, som Nationalsocialismens Grundideer fostrede, og af sin ofte politibetonede Opfattelse af de politiske Begivenheder. Det lykkedes mig kun langsomt at fremkalde en Svingning i hans Indstilling.

Jo mere kritisk den militære og politiske Situation blev, desto vanskeligere blev ogsaa min Stilling. Jeg blev Genstand for Statspolitiets og Sikkerhedstjenestens overordentlige Opmærksomhed og Interesse. Mine mest energiske og farligste Fjender var Rigslederen Bormann og Sikkerhedstjenestens Chef Kaltenbrunner. Særlig Kaltenbrunner maatte jeg holde Øje med. Han ytrede allerede for halvandet Aar siden, at han havde sikre Beviser for, at jeg stod i Secret Service's Tjeneste. Han gjorde, hvad han kunde, for at faa mig arresteret.

Saadan var Stillingen, da den tyske Minister i Stockholm, Thomsen, i Begyndelsen af Februar indberettede, at De stod i Begreb med at rejse til Berlin for at mødes med Himmler. Den samme Dag sendte Ribbentrop sin person-

lige Sekretær i Auswärtiges Amt, Geheimerat Wagner, to Gange til mig for at forsøge at finde ud af, om det var mig, der gennem mine personlige Forbindelser i Sverige havde taget Initiativet til denne personlige Rejse. Ribbentrop og Kaltenbrunner saa i mig den drivende og derfor ansvarlige Kraft bag Benaadningen og Frigivelsen af de 7 saakaldte Warszawa-Svenskere og forsøgte at paavise, at min Indskriden, i Betragtning af den svenske Presses stærkt fjendtlige Holdning overfor Tyskland, var en stor politisk Dumhed. De gjorde overhovedet, hvad de kunde, for at styrke Hitler i hans Antipatier mod Sverige. Ikke mindst ved at give ham Rapporter om Uddannelsen af norske Politifolk i Sverige.

Jeg sagde til Wagner, som Sandheden var, at jeg ikke havde den ringeste Anelse om Deres Rejse, samt underrettede saavel Himmler som Kaltenbrunner om disse Samtaler. Himmler var interesseret, men samtidig irriteret over, at Deres Rejse skulde sættes i Forbindelse med Legationen i Stockholm og dermed Auswärtiges Amt. Det gjorde, at han maatte behandle Deres Besøg, som om det var af officiel Natur og foredrage Sagen for Hitler. Han gav derfor Kaltenbrunner Besked om i et passende Øjeblik og paa en smidig Maade at tale med Hitler om dette Spørgsmaal og forsøge at blive klar over hans Indstilling. Kaltenbrunner bad paa sin Side Gruppenführer Fegelein om at tage sig af Sagen, og allerede Dagen efter kunde denne meddele, at der Führer stillede sig fuldstændigt afvisende. „Med saadanne Bajadser kommer man ingen Vegne i denne Krig,“ havde Hitler sagt.

Saa ankom De til Berlin. Jeg telefonerede straks til Himmler og bad ham indtrængende om ikke at overse denne Gestus fra Sveriges Side. Han maatte tage imod Dem. Efter mange om'er og hvis'er bifaldt han følgende Forslag: Kaltenbrunner skulde tale med Ribbentrop og jeg med Ge-

heimerat Wagner. Vi skulde begge gøre et Forsøg paa at gennemføre, at Ribbentrop tog imod Dem, uden at Hitler fik noget at vide derom, og uden at det blev nævnt for Ribbentrop, at der Führer allerede havde udstedt Forbud mod et saadant Møde. Hvis Ribbentrop gik med, kunde jeg og Kaltenbrunner ogsaa tage imod Dem. Paa den Måde kunde Himmler vinde Tid. Bagefter kunde man se, hvordan Sagen udviklede sig.

Paa den Maade gik det til, at Kaltenbrunner og jeg traf Dem.¹⁾ Jeg havde fra første Øjeblik en Følelse af, at jeg var kommet i god Kontakt med Dem. For mit Vedkommende saa jeg i Deres Besøg en sidste Mulighed for at realisere min Grundtanke: paa en eller anden Maade at manøvrere Tyskland ud af Krigen. Jeg havde ogsaa sat mig i Hovedet, at der skulde arrangeres et Møde mellem Dem og Himmler. Efter at De havde taget Afsked, gik jeg frem paa følgende Maade.

Jeg roste Kaltenbrunner for den særdeles fremragende Maade, paa hvilken han havde ført sin Samtale med Dem — det var et Mønster paa østrigsk Ballhausdiplomati. Der var, sagde jeg videre, en Sag, som jeg længe havde villet sige ham, og som jeg nu havde besluttet mig til ogsaa at ville sige til Himmler næste Gang, jeg traf ham: i den raadende Nødssituation maatte man fjerne Ribbentrop og i Stedet gøre Kaltenbrunner til Udenrigsminister. Kaltenbrunner bed saa hurtigt og saa kraftigt paa Krogen, at jeg havde svært ved at manøvrere Situationen. Da vi bagefter telefonerede til Himmler, understregede Kaltenbrunner med glødende Overbevisning, hvor nødvendigt det var, at De kom til at træffe Rigslederen, til Trods for at Hitler udtrykkeligt havde forbudt det. Himmler gav efter og erklærede sig beredt til at tage imod Dem. Men da Mødet fandt Sted, tilkaldte han ikke Kaltenbrunner, hvilket gjorde denne ra-

¹⁾ Se Side 22.

sende. Kaltenbrunner kom igen ned paa Jorden, og snart viste han sig lige saa fjendtlig imod mig som nogen Sinde tidligere.

Efter Deres første Samtale med Himmler, begyndte Intrigerne paany. Kaltenbrunner overdægede mig med Bebrejdelser, fordi jeg havde gjort Rigslederen altfor venligt stemt imod Dem og mobiliserede Gruppenführer Müller, Gestapos udøvende, meget brutale Chef, der gjorde alle mulige Indvendinger imod Planen om at samle de danske og norske Fanger i Neuengamme. Bl. a. anførte han, at man ikke kunde udsætte den tyske Befolkning, specielt ikke Flygtningekolonnerne, for at skulle opleve, at svenske Røde Kors Biler for rundt paa Vejene om Natten med Koncentrationslejr-fanger. Jeg gav imidlertid ikke tabt, men opsøgte Himmler i hans Hovedkvarter og talte da ud med ham. Det var, sagde jeg, aabenbart, at Tyskland stod overfor et Sammenbrud. I denne Situation maatte han under alle Omstændigheder forsøge paa at udnytte Deres Nærværelse i Tyskland. Han maatte gøre Forsøg paa at handle selvstændigt for at styre det tyske Vrag ind i Fredshavnen, inden det kæntrede. Jeg foreslog ham, at han skulde bede Dem flyve til General Eisenhower og overlevere et Tilbud om Kapitulation. Samtalen fik en stadig mere og mere ophidset Karakter: Himmlers Plads, sagde jeg, var i Berlin og ikke ved en Armégruppe. For anden Gang var det lykkedes Hitlers nærmeste Omgivelser at faa ham bort fra Hovedstaden. Han burde snarest muligt vende tilbage til Berlin for at begynde Forberedelserne til Freden — med eller uden Vold. Himmler gav til sidst efter og gav mig denne Nat meget vidtgaaende Fuldmagter til at forhandle med Dem. Den følgende Morgen ringede han mig imidlertid op, tog det meste af, hvad han havde sagt, tilbage, og bemyndigede mig kun til at holde Kontakt med Dem og under visse Omstændigheder faa Dem til paa eget Initiativ at flyve til Eisenhower. Fra

og med denne Dag i Begyndelsen af Marts foregik en daglig Tovtrækning mellem Himmler og mig, uden at hverken Kaltenbrunner eller nogen af de andre Personer i Hitlers nærmeste Omgivelser mærkede noget til det.

I lange Foredrag forsøgte jeg at klarlægge for ham, at det nu ikke længere gjaldt om at holde fast ved den Troskabsed til Hitler, som — efter hvad han selv altid anførte — var selve Grundlaget for S.S.'s Organisation. Hans Svar lød stedse: „De forlanger altsaa af mig, at jeg skal fjerne der Führer?“ Der var Dage, hvor jeg ikke kunde besvare dette Spørgsmaal med ja. Jeg havde derved kunnet risikere at blive likvideret. Den Indflydelse, som Gruppenführer Fegelein, Obergruppenführer Kaltenbrunner, Obersturmbannführer Skorzeny, „Varulvenes“ Chef, et Consortes, havde, var altfor stor, først og fremmest paa Grund af, at de havde Ret til personlig at foredrage deres Sager for Hitler.

Under disse Samtaler berørte Himmler ofte overfor mig Hitlers Sundhedstilstand, som, efter hvad han sagde, blev daarligere for hver Dag, der gik. Da jeg spurgte, hvordan det da gik til, at han stadig havde saa stor Indflydelse, svarede Himmler, at hans Energi stadig var ubruds. Hans fuldstændigt unaturlige Maade at leve paa, hans Vane at forvandle Nat til Dag og kun sove 2—3 Timer, hans rastløse Aktivitet med stadige Raserianfald, udmattede fuldstændigt de Personer, der var i hans Omgivelser og gjorde hele Atmosfæren uudholdelig. Jeg for min Part plejede at antyde, at Attentatet den 20. Juli maaske havde medført visse alvorlige Følger for ham, fremfor alt ved Læsioner i Hovedet, hvilket Himmler mente var muligt. Han pegede imidlertid ogsaa og fremfor alt paa Hitlers mere og mere bøjede Holdning, hans slappe Udseende og hans venstre Arms stærke Rysten.

Med disse Oplysninger som Udgangspunkt — jeg havde selv ikke i lang Tid mødt Hitler — talte jeg en Dag i Be-

gyndelsen af April med en af mine Venner, Professor De Crinis, Chef for Charités psykiatriske Afdeling. Paa mit Spørgsmaal om, hvad han mente, svarede han spontant, at han nylig havde set en Del Ugerevyer, og at han paa disse havde observeret Hitlers næsten stivnede Bevægelser, og at han maatte betragte dem som et Symptom paa den Parkinsonske Syge¹). Jeg arrangerede da et Møde mellem Himmler og De Crinis. Rigslederen tilkaldte ogsaa til denne Samtale Reichgesundheitsführer Conti. Himmler var aabenbart stærkt interesseret i, hvad han fik at høre.

Nogle Dage efter — det var den 13. April — kaldte Himmler mig ud til sit Hovedkvarter i Wustrow, tog mig med ud paa en Spadseretur i Skoven og betroede sig nu helt til mig. „Schellenberg,“ ytrede han, „jeg tror ikke, vi kan fortsætte længere med der Führer. Tror De, at De Crinis har Ret?“ Mit Svar lød: „Ja, jeg har ganske vist ikke mødt Hitler i en 2—3 Aar, men efter alt, hvad jeg kan udlæse af hans Gerninger i den sidste Tid, er jeg overbevist om, at det er paa højeste Tid, at De handler.“

Efter en Tid blev Himmlers Vaklen imidlertid igen tydelig. Det var aldeles klart, at der var indtraadt et Brud mellem ham og Hitler. Gang paa Gang spurgte han, hvad han skulde foretage sig. Han kunde jo ikke myrde der Führer, sagde han, han kunde ikke give ham Gift, han kunde ikke arrestere ham i Rigskancelliet, for i saa Tilfælde vilde hele det militære Maskineri gaa i Staa. Jeg svarede ham, at dette ikke spillede nogen Rolle. Han havde kun een Mulighed: han maatte indfinde sig hos Hitler, underrette ham om alt, hvad der var sket i den seneste Tid og bagefter tvinge ham til at abdicere. Himmler svarede, at dette var fuldstændig

¹) Parkinsons Syge (Paralysis agitans) ytrer sig ved Ryk og Rysten i Lemmerne samt ved en ejendommelig Stivhed i Musklerne med forandrede Bevægelser og Holdning. Sygdommen betinges formodentlig af Hjerneinflammation, lokaliseret til selve Hjernestammen.

umuligt. Der Führer vilde faa et Raserianfald og skyde ham ned paa Stedet. „Dette maa der kunne tages passende Forholdsregler imod,“ svarede jeg. „De har dog tilstrækkeligt mange høje S.S. Ledere, der er i Stand til at forberede en Arrestation af denne Art. Hvis intet andet hjælper, maa Lægerne gribe ind.“

Vor Spadseretur varede 1½ Time. Himmler kunde ikke tage nogen Beslutning, men sagde blot, at han vilde føre Professor De Crinis sammen med Professor Morell, Hitlers Livmedicus, med Dr. Stumpfegger, hans anden Læge, og Bormann.

Et Par Dage efter spurgte jeg Professor De Crinis, hvilket Resultat han og hans Kolleger var kommet til. Han svarede temmelig skuffet, at han med Dr. Stumpfegger fremfor alt havde diskuteret de Symptomer paa den Parkinsonske Syge, som han mente, han havde observeret. Stumpfegger havde ikke delt hans Mening, om end han maatte antage talrige Argumenter. Til sidst havde de bestemt sig for visse Medikamenter, som han havde ladet tilberede paa sin Klinik. Stumpfegger havde imidlertid ikke ladet dem hente — han havde selv haft til Hensigt at anskaffe Medikamenter. Der var altsaa den Mulighed, at Stumpfegger slet ikke havde til Hensigt at lade Medicinen hente hos De Crinis paa hans Klinik. Jeg gav Himmler en Rapport om dette, og han bad mig indstændigt om at være fuldstændig tavs om Sagen.

I de Dage, der fulgte efter den 13. April — den Dag, da min Spadseretur i Skoven med Himmler fandt Sted — begyndte den Udvikling, som jeg i lang Tid havde kunnet iagttage, og som ogsaa Rigslederen var blevet tvunget til at tage Standpunkt til, at udvikle sig i rasende Tempo. Den første Uge i April traadte jeg i Forbindelse med Rigsfinansminister Grev Schwerin von Krosigk. I Løbet af lange Samtaler blev vi enige om, at Krigen snarest muligt maatte føres

til en Ende, for at saa meget som muligt af Tyskland kunde reddes. I Anledning af disse Samtaler arrangerede jeg den 19. April et Møde mellem Himmler og von Krosigk. Paa dette Tidspunkt havde Forbindelsen mellem de to Herrer længe været afbrudt.

Himmler var yderst nervøs før dette Møde og vilde i sidste Øjeblik aflyse Sammenkomsten. Den fandt imidlertid Sted i Overværelse af Rigsarbejdsminister Seldte, engang i Tiden Stahlhelms Leder. D. v. s. Krosigks Samtale med Himmler foregik under fire Øjne, mens jeg konfererede med Seldte. Denne mente, at Himmler maatte tage Ledelsen og tvinge Hitler til paa hans Fødselsdag at oplæse en Proklamation til det tyske Folk, ifølge hvilken der skulde finde Folkeafstemning Sted, grundlægges et nyt Parti og Folkedomstolen ophæves.

Efter Konferencen meddelte von Krosigk mig, at han havde diskuteret alle de Spørgsmaal med Himmler, som vi tidligere havde behandlet, og at han indtrængende havde opfordret ham til at gaa til Aktion mod der Führer. Himmler paa sin Side takkede mig for, at jeg havde ført ham sammen med Finansministeren. Jeg svarede, at efter min Mening var von Krosigk den eneste, han kunde gøre til Ribbentrops Efterfølger som Udenrigsminister. Himmler gav mig Ret i dette, men begyndte derefter at tale om de Allieredes Propaganda imod ham, saaledes som den blev knyttet til Konzentrationslejrene. „Det hele er meningsløst, mig gavner det i hvert Tilfælde ikke, men De skal ikke tro paa denne Propaganda, den er ikke rigtig.“

Det er mig ikke muligt i Detailler at skildre de følgende Dages Begivenheder. Hitlers Fødselsdag passerede, uden at der skete noget. Den 21. April foregik et nyt Møde mellem Dem og Himmler¹⁾. Himmler klagede i disse Dage til mig over, at hans Helbred ikke var det bedste; jeg mærkede,

¹⁾ Se Side 70.

hvor oprevet og urolig han var. „Schellenberg,“ sagde han engang til mig, „jeg gruer for alt, hvad der nu skal komme.“ Ved en anden Lejlighed gjorde han Rede for, hvad han vilde gøre, naar han engang havde faaet Magten. Han bad mig om endnu samme Nat at give ham et Forslag til Navn paa et nyt Parti, som man havde foreslaaet ham at oprette. Jeg foreslog Navnet „det nationale Samlingsparti“. Himmler tog derefter Spørgsmaalet op om Likvideringen af Hitler, men lod det hele staa hen med vage Antydninger.

Natten mellem den 23. og 24. April foregik saa Mødet mellem Dem og Himmler i Lübeck ¹⁾. Det var den Gang han bad Dem om via den svenske Regering at fremføre hans Kapitulationstilbud til Vestmagterne. Det var ogsaa ved den Lejlighed han sagde, at det „nu kun kan være Spørgsmaal om en, to eller allerhøjst tre Dage, inden der Führer afslutter sit stærke Liv i denne dramatiske Kamp.“

Efter mine Beregninger afsluttede der Führer sit Liv den 27. April. Det er min bestemte Opfattelse, at det skete paa den Maade, at han fik en Indsprøjtning. Hvem, der gav ham denne Indsprøjtning, ved jeg imidlertid ikke.

Hvad der skete i Berlin den følgende Dag den 28. April turde stort set være ukendt. Det er imidlertid sikkert, at Storamiral Dönitz' Udnævnelse til Hitlers Efterfølger skete den 29. Det kan ogsaa af en temmelig sikker Aarsag antages, at det var Rigsleder Bormann, der gennemdrev denne Udnævnelse. Den var det sidste Skaktræk mod Himmler. Himmler indsaa, at en Kapitulation var nødvendig, og af den Grund blev han skudt til Side.

Imens havde jeg fortsat mine Forhandlinger med Dem og Himmler. Mine Bestræbelser gik nu først og fremmest ud paa at tilvejebringe en fredelig Løsning af de danske og norske Problemer, for at Tyskland ikke yderligere skulde blive belastet med en meningsløs Ødelæggelse af de nordi-

¹⁾ Se Side 73.

ske Lande. Den 29. April begav jeg mig i Deres Selskab til København ¹⁾ for bl. a. at forhandle med Dr. Best og vendte derefter, som De ved, umiddelbart efter tilbage til Tyskland. Da jeg ankom til det Sted, hvor Himmler opholdt sig, blev det meddelt mig, at ikke han, men Dönitz var blevet udnævnt til Hitlers Efterfølger, at den første Konference mellem Himmler og Dönitz havde fundet Sted den samme Nat i Plön, og at Rigslederen i Tilslutning til mit tidligere Forslag havde gennemdrevet Schwerin von Krosigks Udnævnelse til Ribbentrops Efterfølger. Himmler var yderst nedslaaet, thi heller ikke i Hæren fandtes der virkelig Forstaaelse for hans Bestræbelser for at faa en Kapitulation med Vestmagterne i Orden. Himmler overvejede nu at tage sin Afsked og begaa Selvmord. Han vilde imidlertid endnu en Gang diskutere Situationen med mig.

Nu fulgte nogle hidsige og oprivende Dage uden Søvn og med meget besværlige og farlige Automobilture gennem selve Kampzonen. Da jeg i Himmlers Selskab for første Gang — det var den 1. Maj — ankom til Dönitz' Hovedkvarter i Plön, raade der stærk Nervøsitet. Det viste sig hurtigt, at von Krosigk stod paa Himmlers og min Linie, mens Dönitz saavel som Keitel og Jodl, altsaa de ledende indenfor Hæren, paa dette Tidspunkt ikke var beredt til under nogen Omstændigheder at opgive Norge uden Kamp. De henviste først og fremmest til, at den tyske Øverstkommanderende i Norge, Generaloberst Böhme, indtog en strategisk meget stærk Position.

Forhandlingerne fortsattes. Dönitz tøvede saa længe som muligt med at gaa med til Krosigks og mine Forslag. Det hele endte imidlertid med, at jeg blev udnævnt til Udsending med den Opgave at lede Forhandlinger i Stockholm om de i Norge staaende Styrkers Kapitulation. Det, som derefter skete frem til den 7. Maj, er Dem bekendt.

¹⁾ Se Side 83.

Saa langt Schellenberg. Mens jeg lyttede til ham, passerede de mange Indtryk fra de foregaaende Maaneder atter Revy. Endnu engang havde jeg faaet Bevis for den Opfattelse, som jeg gav Udtryk for efter Hjemkomsten fra en af mine sidste Tysklandsrejser. Jeg sagde den Gang: „Jeg vender tilbage til Sverige som endnu større Modstander af Nazismen end tidligere, men kan samtidig ikke undgaa at nære stærk Medfølelse med det stakkels tyske Folk.“ Det har fejlet. Det har ladet sig lede af hensynsløse og skurkagtige Mænd. Ogsaa det tyske Folk maa nu tømme Lidelsens bitre Kalk, men som Repræsentant for en Organisation af Røde Kors' humane Karakter, maa jeg hævde, at det bagefter maa hjælpes og ledes ind paa andre Baner, ikke med Had og Brutalitet, men af Mennesker, der ved, at Menneskekærlighed er det største, der findes. Den tror paa alt, og den haaber paa alt. Men først da kan vi ved det tredie Riges Undergang se frem mod en lysere Verden for den nu saa prøvede Menneskehed.

Greve Folke Bernadotte

stod i de hektiske Uger, som gik forud for det tredie Riges Sammenbrud og de tyske Troppers Kapitulation, i Centrum for hele Verdens Opmærksomhed. I Midten af Februar i Aar rejste han til Tyskland for at søge Kontakt med Heinrich Himmler og prøve paa at opnaa Tilladelse til, at alle Nordmænd og Danskere i tyske Koncentrationslejre blev interneret i Sverige til Krigens Afslutning.

I sin Bog „Sidste Akt“, som er baseret paa hans egne Optegnelser og Rapporter, skildrer Greve Bernadotte sine Møder med Himmler og andre af Nazismens ledende Skikkelser og giver intime Nærbilleder af det uhyggelige Milieu, hvori det tredie Riges sidste Akt udspillede. Han redegør tillige for, hvorledes hans oprindeligt udelukkende humanitære Aktion udviklede sig til at faa storpolitisk Betydning, da han nogle Minutter i tolv blev anmodet om via den svenske Regering at viderebefordre Himmlers Kapitulationstilbud til Vestmagterne.

Greve Bernadottes Bog er et historisk Dokument. Den afsluttes med en Beretning om, hvad der virkelig hændte i Hitlers nærmeste Omgivelser. Greve Bernadotte modtog denne af Brigadeführer Schellenberg, Chefen for det tyske Efterretningsvæsen, med hvem han samarbejdede paa sine Rejser. Det er den første Skildring af det desperate Intrigespil omkring Adolf Hitler, skrevet af et Menneske, der selv var med.

G Y L D E N D A L